

Hallituksen esitys Eduskunnalle vanginkuljetusta koskeväksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vanginkuljetuslaki. Lailla kumottaisiin vuodelta 1925 oleva laki vankien kuljetuksesta. Ehdotetun lain tarkoituksena on säätää lain tasolla kuljetettavan vangin kohtelusta ja olosuhteista sekä valvonnasta kuljetuksen ja sen keskeytyksen aikana. Lisäksi selkiinnytettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen, poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen tehtävänjakoa.

Nykyinen kuljetusviranomaisten välinen työnjako säilytettäisiin pääosin. Lähtökohtana olisi, että kukin viranomainen huolehtisi oman toimintansa mukaisista kuljetuksista. Esitutinnan toteuttamisen edellyttämistä kuljetuksista huolehtisi esitutinnan suorittava viranomainen. Vastaavasti Rikosseuraamuslaitos huolehtisi vankeusrangaistusten

täytäntöönpanoon liittyvistä kuljetuksista sekä kuljetuksista toimintayksikkönsä sijaintipaikkakunnan tuomioistuimiin. Tarkoituksenmukaisuussyistä viranomaiset voisivat sopia kuljetustehtävien jakamisesta toisiin.

Laissa säädettäisiin kuljetusvälineiden, kuljetustilojen ja säilytystilojen olosuhteista ja varustelutasosta. Laissa olisi myös säännökset kuljetettavan kohtelusta, olosuhteista, perushuollosta, terveydentilasta huolehtimisesta, yhteydenpidosta kuljetusvälineen ja säilytystilan ulkopuolelle, omaisuuden hallussapidosta, valvonnasta sekä turvaamistoimenpiteistä.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2011.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 NYKYTILA	4
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
1.2 Käytäntö	5
Johdanto	5
Tiedonkulku.....	6
Vankien kuljettaminen	7
Vankien omaisuuden kuljettaminen	8
Vanginkuljetuksen määrästä ja kustannuksista	8
Havaituista ongelmista	10
1.3 Muiden Pohjoismaiden vanginkuljetusjärjestelmät	10
Ruotsi	10
Norja.....	11
Tanska	12
1.4 Nykytilan arviointi	13
Johdanto	13
Vankien kuljettamisen tarve.....	13
Vanginkuljetuksen järjestämisen ongelmia	14
Vanginkuljetuksen työnjakoon ja yhteistyöhön liittyviä ongelmia	16
Vanginkuljetukseen liittyvät turvallisuusvaatimukset.....	16
Tuomioistuinten käytännöt ja vanginkuljetuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen	16
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	17
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	19
3.1 Taloudelliset vaikutukset sekä organisaatio- ja henkilöstövaikutukset.....	19
3.2 Vaikutukset rikollisuuteen	19
4 ASIAN VALMISTELU.....	20
4.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto	20
4.2 Lausunnot.....	20
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	20
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	21
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	21
1.1 Vanginkuljetuslaki	21
1 luku Yleiset säännökset.....	21
2 luku Kuljetustehtävistä huolehtiminen.....	23
4 luku Kuljetettavan kohtelu, olosuhteet ja oikeusasema.....	25
5 luku Valvonta ja turvaamistoimenpiteet	28
6 luku Tarkemmat säännökset ja voimaantulo	31
1.2 Tutkintavankeuslaki	32
3 luku Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen.....	32
1.3 Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta.....	32
1 luku Yleiset säännökset.....	32
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	32
3 VOIMAANTULO.....	32
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	33

LAKIEHDOTUKSET	34
1. Laki vanginkuljetuslaki	
2. Laki tutkintavankeuslain 3 luvun muuttamisesta	39
3. Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 1 luvun 1 §:n muuttamisesta	40
LIITE	41
RINNAKKAISTEKSTIT	41
1. Laki tutkintavankeuslain 3 luvun muuttamisesta	41
2. Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 1 luvun 1 §:n muuttamisesta	42

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Vanginkuljetusta koskeva laki (220/1925) sisältää säännöksen valtion velvollisuudesta huolehtia vanginkuljetuksesta sekä valtuutus-säännöksen, jonka mukaan tarkemmat säännökset lain toimeenpanosta annetaan asetuksella.

Vanginkuljetusasetuksessa (165/1954) on säädetty muun muassa vankeinhoito- ja poliisiviranomaisten velvollisuudesta huolehtia vanginkuljetuksesta sekä niiden keskinäisestä tehtävänjaosta, kuljetuksen käytännön järjestelyistä, vankipassiin tehtävistä merkinnöistä, kuljetuksen mahdollisimman huomaamattomasta ja viivytyksettömästä suorittamisesta sekä kuljetettavien vankien vartioinnista.

Vanginkuljetusasetuksen 3 § koskee Vankeinhoitolaitoksen (nykyisin Rikosseuraamuslaitos) ja poliisin välistä työnjakoa vanginkuljetuksen järjestämisessä. Mainitun pykälän 1 ja 2 momentin mukaan vankilaviranomainen huolehtii vankiloitten välisestä, vankilan ja rautateiden vankivaunun sekä eri vankivaunujen välisestä samoin kuin vankivaunussa tapahtuvasta kuljetuksesta. Jos vanki on kuljetettava vankilasta oikeuteen siinä kunnassa, jossa vankila sijaitsee tai jos vanki siirretään vankilasta sairaalahoitoon, on kuljetus niin ikään vankilaviranomaisten asia. Muusta vanginkuljetuksesta huolehtii poliisiviranomainen. Vuonna 2002 vanginkuljetusasetuksen 3 §:ään lisättiin 3 momentti (308/2002). Uuden momentin mukaan oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö voivat sopia rangaistuslaitoskohtaisesti vankeinhoitoviranomaisten ja poliisiviranomaisten välisestä tehtävänjaosta toisin kuin mitä asetuksen 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, jos se vankeinhoito- ja poliisiviranomaisten käytettävissä olevien voimavarojen sekä alueellisten tai paikallisten olosuhteiden vuoksi on tarkoituksenmukaista. Oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö solmivat toukokuussa 2002 tällaisen tehtävänjakosopimuksen Vantaan vankilan vankien kuljettamisesta. Yksit-

täisessä tapauksessa vankeinhoitoviranomaiset ja poliisiviranomaiset voivat huolehtia vanginkuljetustehtävästä sopimuksesta poiketen, jos se on turvallisuus-, tarkoituksenmukaisuus- tai taloudellisuussyistä perusteltua. Kuljetustehtävään sisältyy vangin vartiointi tuomioistuimessa.

Vanginkuljetusasetuksen nojalla oikeusministeriö on antanut vankivaunuohjesäännön (496/1955) ja sisäasiainministeriö päätöksen, joka sisältää vanginkuljettajan ohjesäännön (272/1954). Mainitut ohjesäännöt sisältävät säännökset muun muassa kuljettavan viranomaisen ja virkamiehen velvollisuuksista sekä kuljetettavan henkilön oikeuksista, velvollisuuksista, tarkastamisesta, säilyttämisestä, vartioinnista ja huollosta kuljetuksen aikana ja sen ollessa keskeytyneenä.

Vankeuslaki (767/2005) sisältää vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevat säännökset. Siinä säädetään vankien oikeuksista, velvollisuuksista, kohtelusta ja olosuhteista, vankiin kohdistettavista tarkastuksista, turvaamistoimenpiteistä ja voimakeinojen käytöstä sekä viranomaisten toimivaltuuksista vankeusrangaistusten täytäntöönpanossa. Vanginkuljetuksen kannalta keskeistä on vankeuslain edellyttämä rangaistusajan suunnittelu, jossa kullekin vangille suunnitellaan yksilöllisesti hänen sijoittamisensa ja toimintansa rangaistuksen täytäntöönpanon aikana. Rangaistusajan suunnitelman avulla pyritään välttämään vangin tarpeettomia siirtämiä vankilasta toiseen. Vankeuslain 6 luvun 8 §:n mukaan vangin kuljetuksessa noudatetaan, mitä siitä erikseen säädetään. Vankeuslain 16 luvussa on säännökset vankilan tilojen ja vangin tarkastamisesta. Säännöksissä todetaan vangin turvatarkastuksen toimittamisen (16 luvun 3 §:n 1 momentti) ja päihitystilaa koskevien havaintojen ja turvatarkastuksen toimittamisen kirjaamisen (16 luvun 9 §:n 4 momentti) koskevan myös vanginkuljetusta. Niin ikään turvaamistoimenpiteitä ja voimakeinojen käyttöä koskevissa vankeuslain säännöksissä on osin kyse myös vangin kuljettamisesta: vanki saadaan laissa säädettyin edellytyksin sitoa karkaamisen es-

tämiseksi kuljetuksen aikana (18 luvun 2 §:n 1 momentti) ja Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on laissa säädettyin edellytyksin oikeus käyttää voimakeinoja muun muassa vangin kuljetuksen aikana (18 luvun 6 §:n 1 momentti).

Tutkintavankeuslaki (768/2005) sisältää säännökset tutkintavankien kohtelusta, oikeuksista ja velvollisuuksista. Säännöksissä korostuu syyttömyysperiaate. Tutkintavankeuslain 14 luvussa on säännökset tutkintavangin kuljetuksesta. Säännöksissä edellytetään kuljetuksessa käytettävien välineiden olevan tarkoitukseen sopivia ja tarpeellisin turvalaittein varustettuja. Kuljetus tulee suorittaa ilman aiheutonta viivytystä. Yleisessä liikenteessä olevassa kulkuneuvossa kuljetettava tulee pyrkiä pitämään erillään muista matkustajista. Alle 18-vuotias tutkintavanki on pidettävä erillään aikuisista tutkintavangeista ja vangeista, jollei hänen etunsa mukaista ole menetellä toisin. Kuljetus on pyrittävä järjestämään huomiota herättämättä. Kuljetuksen aikana tutkintavangin kohtelussa noudatetaan soveltuvin osin tutkintavankeuslain säännöksiä. Kuljetuksen järjestämisvastuusta säädetään erikseen. Lisäksi tutkintavankeuslaissa on samansisältöiset säännökset kuin vankeuslaissa turvatarkastuksen toimittamisesta, päihtymystilahavaintojen ja turvatarkastuksen toimittamisen kirjaamisesta, turvaamistoimenpiteistä ja voimakeinojen käytöstä kuljetuksen aikana.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa (841/2006) on säännökset poliisin säilyttämien tutkintavankien, pidätettyjen ja kiinni otettujen sekä eräin edellytyksin myös muin syin poliisin säilytettävänä olevien henkilöiden kohtelusta. Lain 1 luvun 3 §:n mukaan vapautensa menettäneen oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitus, säilytysvarmuus, säilytystilan järjestyksen säilyminen sekä vapautensa menettäneiden ja muiden henkilöiden turvallisuus välttämättä vaativat. Lain 1 luvun 4 §:n mukaan vapautensa menettäneitä on kohdeltava oikeudenmukaisesti, tasavertaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen. Lisäksi edellytetään, että alle 21-vuotiaan vapautensa menettäneen iästä ja kehitysvaiheesta johtuviin tarpeisiin kiinnitetään erityistä huomiota. Laki sisältää sään-

nökset myös muun muassa sijoittamisesta säilytystilassa, perushuollosta, siirtämisestä, omaisuuden hallussapidosta, terveydenhuollosta, kirjeenvaihdosta ja puhelimen käytöstä, tapaamisista ja muista yhteyksistä säilytystilan ulkopuolelle, säilytystilan ja vapautensa menettäneen tarkastamisesta, muun henkilön tarkastamisesta, turvaamistoimenpiteistä, teknisestä valvonnasta sekä tutkintavankeja koskevista erityissäännöksistä. Lain 14 luvussa on säännökset vapautensa menettäneen kuljetuksesta. Nämä säännökset ovat samansisältöiset kuin tutkintavankeuslaissa.

1.2 Käytäntö

Johdanto

Vanginkuljetuksen pääasialliset toteuttajat ovat Rikosseuraamuslaitos ja poliisi. Koska vanginkuljetusta koskevat säännökset erityisesti kuljetettavien vankien kohtelun ja olosuhteiden osalta ovat vanhentuneet ja puutteelliset, kuljetusten järjestämisen periaatteet nojautuvat pitkälti vakiintuneisiin käytäntöihin. Kuljetusviranomaisten välinen toimivallan ja vastuun jako on säännelty asianmukaisemmin kuin kuljetettavien kohtelu. Tältäkin osin säädösten sallimat poikkeuskäytännöt ovat tarkoituksenmukaisuussyistä vakiintuneet esimerkiksi paikkakuntakohtaisten yhteistyösopimusten mukaisesti.

Lähtökohtaisesti Rikosseuraamuslaitoksen hoitama vanginkuljetus järjestetään joko aikataulunmukaisena, tiettyihin vanginkuljetusreitteihin perustuvana kuljetuksena taikka yksittäisinä kuljetuksina. Aikataulunmukainen kuljettaminen suoritetaan joko VR:n ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyönä toteuttavana raideliikenteenä, jossa kulkuvälineinä ovat henkilöliikenteen juniin liitettävät vankivaunut tai Rikosseuraamuslaitoksen järjestämänä linja-autokuljetuksena. Rautatieasemapajakkakuntien läheisyydessä sijaitsevat vankilat toimivat junakuljetusten täydentäjinä kuljettamalla vankeja vankilasta junaan ja junasta vankilaan. VR on arvioinut, että nykyinen vankivaunukalusto voi olla liikenteessä enää muutaman vuoden. Viime vuosina Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä olevassa vanginkuljetuksessa on yhä enemmän korvat-

tu linja-autoilla aikaisemmin junalla suoritettuja kuljetuksia. Helmikuun 2009 alusta lukien junareittejä on ollut enää yksi. Se kulkee Helsingistä muun muassa Lahden, Mikkelin, Kuopion, Sukevan ja Vaalan kautta Ouluun ja takaisin.

Vanginkuljetusta koskevissa selvityksissä ja käytännön vankeinhoitotyössä on todettu vanginkuljetuksen olevan paikoin hidasta: vangin tuomioistuinkäynti saattaa edellyttää jopa yli viikon pituista matkustamista vankilaoloja puutteellisemmissä vankivaunu- ja matkasellioloissa. Siirtyminen yhä enemmän linja-autokuljetuksiin on merkinnyt kuljetusten nopeutumista. Viime vuosina tasaisena jatkunut vanginkuljetusten määrän kasvu taitui ja kääntyi laskuun. Tähän kehitykseen on vaikuttanut olennaisesti lokakuun 2006 alusta lukien voimaan tulleen vankeuslain edellyttämä aikaisempaa tavoitteellisempi vankisijoittelu, jonka avulla on kyetty vähentämään vankien siirtämistä vankilasta toiseen. Niin ikään tuolloin käyttöön otettu aluevankilajärjestelmä merkitsi kuljetusten painottumista alueen sisäisesti, jolloin vanginkuljetusmatkat lyhenivät. Myös esimerkiksi tuomioistuinten kanssa sovitut aikaisempaa joustavammat toimintakäytännöt ja tiedonkulun parantaminen ovat vähentäneet vanginkuljetusten tarvetta ja lyhentäneet tuomioistuimissa vietettävää aikaa.

Vanginkuljetuksen käytännön järjestelyissä voidaan erottaa kolme toimintakokonaisuutta: tiedonkulku, vankien kuljettaminen sekä vankien omaisuuden kuljettaminen. Kuljetettavien kohtelun ja olosuhteiden parantamiseksi, vanginkuljetuksesta vastaavien viranomaisten vastuunajon selkiinnyttämiseksi sekä kuljetustoiminnan tehokkuuden lisäämiseksi on pohdittava, miten kutakin näistä kolmesta toimintakokonaisuudesta voitaisiin kehittää.

Tiedonkulku

Vanginkuljetuksen kannalta keskeinen seikka on kuljetustarpeen tuleminen kuljetuksen järjestämisestä vastaavan viranomaisen ja virkamiehen tietoon. Vanginkuljetusprosessin tässä osassa on keskeinen merkitys viranomaisten välisen tietojen vaihdon ja muun tiedonkulun toimivuudella. Kuljetuk-

sen kannalta oleellisia tietoja ovat kuljetettavan henkilötiedot, tiedot häneen mahdollisesti liittyvistä, kuljetuksen kuluessa erityisesti huomioitavista seikoista sekä tieto kuljetuksen määränpäästä ja ajankohdasta. Näiden tietojen perusteella tehdään päätökset kuljetustavasta, reitistä ja aikataulusta.

Tuomioistuinkuljetuksissa vankilat saavat tiedon vangin asian käsittelystä tuomioistuimessa pääsääntöisesti tuomioistuimen kirjallisesta tilauksesta. Kiireellisissä tapauksissa käytetään myös telefaksia ja puhelinta. Tilauksissa voi olla mainintoja kyseisen vangin kuljetukseen liittyvistä ehdoista, kuten vangin erilläänpitovaatimuksista. Tieto tulevasta oikeuskäsittelystä voi tulla vankilassa tiedoksi myös vangin itsensä kertomana tai vangin asiakirjoissa olevasta merkinnästä. Eräissä tapauksissa tilaus toimitetaan haastamisen yhteydessä tai asian edellisen käsittelyn jälkeen vankipassin yhteydessä. Jos vangin läsnäoloa oikeudenkäynnissä ei edellytetä, häneltä kysytään kirjallisesti, haluaako hän olla läsnä oikeuskäsittelyssä. Vankilasta oikeuteen toimitettavasta vangista tehdään vankipassi, josta ilmenee passittaja, kuljetettavan nimi, kuljetuksen määränpää ja tarkoitus. Vankipassissa tulee näkyä myös tilaajan kuljetusta koskevat ohjeet sekä vankilan omat, esimerkiksi turvallisuutta tai vangin lääkitystä koskevat merkinnät. Vankilassa kuljetuksesta ilmoitetaan tarvittaville tahoille, kuten vankilan päivystykseen, vangin asuinostolle ja kuljetuksesta huolehtiville vartijoille. Kuljetusta koskevat tiedot ovat myös nähtävissä Rikosseuraamuslaitoksen sisäisessä vankitietojärjestelmässä kyseisen vangin tiedoissa. Näin ollen tiedot ovat nähtävissä myös kaikissa niissä vankiloissa, joiden kautta kuljetus etenee. Jos kuljetuksen hoitaa poliisi, vankilasta ilmoitetaan kuljetustarpeesta kuljetuksesta kulloinkin vastaavalle poliisiyksikölle. Saavuttaessa tuomioistuimeen kuljetuksesta vastaava virkamies ilmoittaa tuomioistuimen edustajalle kuljetettavan olevan paikalla. Käsittelyn päätyttyä tuomioistuin kirjoittaa vankipassin vangin toimittamiseksi vankilaan tai poliisivankilaan. Vankilaan palattaessa vankipassi ja mahdolliset muut asiakirjat toimitetaan passituksista vastaavalle virkamiehelle. Mahdollisista poikkeuksellisista tapahtumista raportoidaan. Poliisi-

sivankilassa säilytettävien vangittujen osalta poliisi saa tiedon kuljetustarpeista vastaavasti tuomioistuimen tilauksien mukaan. Tuomioistuinkuljetusten järjestelyjen vakavin käytännön ongelma on myöhäisessä vaiheessa tuleva tieto kuljetustarpeesta.

Terveysdenhuollon kuljetuksissa kuljetusperuste syntyy terveydenhuoltohenkilöstön päätöksellä vangin vankilassaoloaikana. Kuljettavalle vangille tehdään vankipassi, josta ilmenee passittaja, vangin henkilöllisyys, kuljetuksen määränpää ja ajankohta sekä mahdolliset muut huomioitavat asiat. Vankipassi toimitetaan ei-kiireellisissä tapauksissa vankilan päivystykseen samalla tavoin kuin tuomioistuinkuljetuksissa. Myös jatkotoimet ovat soveltuvien osin samat. Hätätapauksissa toimitaan tilanteen edellyttämällä tavalla. Poliisin osalta kyseeseen tulevat lähinnä tutkintavankien terveydenhuoltoon liittyvät käynnit ja sairaalavartiointit.

Muissa kuljetuksissa, esimerkiksi siirroissa vankilasta toiseen sekä poistumislupien ja tapamisten järjestämisissä, kuljetusperuste syntyy pääsääntöisesti Rikosseuraamuslaitoksen omin päätöksin. Näissäkin tapauksissa lähettävä vankila tekee vastaavan vankipassin kuin tuomioistuinkuljetuksissa. Myös muu tiedonkulkku on soveltuvien osin samankaltaista. Poliisilla nämä muut kuljetukset ovat lähinnä tutkintaan liittyviä.

Aikataulumukaiseen vanginkuljetukseen liittyvä tiedonkulkku on parantunut vankitietojärjestelmän käyttöönoton myötä. Vankitietojärjestelmästä on nähtävissä vankiloiden tekemät passitustiedot kuljetettavista vangeista. Passitustietoja ovat myös kuljetuksessa huomioitavat erityisasiat, kuten erilläänpito, karkeaamisvaara tai mahdollinen lääkitys. Sen sijaan poliisille ilmoitetaan kuljettavista erikseen ja tältä osin tiedonkulkua Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välillä tulisi parantaa.

Paikallisessa vanginkuljetuksessa kuljetettava on pääsääntöisesti koko kuljetuksen ajan saman viranomaisen valvonnassa ja useimmiten vielä samojen virkamiesten vastuulla. Pääsääntöisesti kuljetusta koskeva tarvittava tieto saadaan. Joissakin tapauksissa kuljetusta koskeva tieto kuljettavalle virkamiehelle voidaan antaa niin myöhään, että se vaikeuttaa riittävää valmistautumista.

Vankien kuljettaminen

Ennen kuljetuksen alkamista vanginkuljetuksesta vastaava virkamies varmistautuu kuljetettavan henkilöllisyydestä sekä tarkastaa vangin, ellei tätä ole jo tarkastettu. Pääsääntöisesti muussa kuin ajoneuvon kuljettajan lisäksi yksi virkamies kuljetettavaa vankia tai vangittua kohden. Rikosseuraamuslaitoksen järjestämissä kuljetuksissa autonkuljettaja ei yleensä osallistu valvontaan. Poliisin osalta tehtävä annetaan yleensä kaksimiehille poliisipartiolle, joka vastaa kuljetuksesta koko sen keston ajan. Jos kuljetukseen liittyy yöpyminen muualla kuin vangin tai vangitun sijoitusvankilassa, väliaikaismajoituksen aikana vangin valvonnasta ja ylläpidosta vastaa se laitos, jossa vanki yöpyy. Kuljetuksen jatkuessa noudatetaan soveltuvien osin samaa menettelyä kuin kuljetuksen alussakin. Kuljetuksen tarkoituksen täytyttyä ja vangin palatessa lähtövankilaansa tai saapuessa uuteen sijoituspaikkaansa tehdään tarvittavat kirjat ja mahdolliset vangin ja hänen omaisuutensa tarkastukset sekä toimitetaan vanki vastaanotto-osastolle tarvittavaa varusteiden vaihtoa varten. Kuljetuksen päättymiseen liittyvät toimet ovat riippuvaisia suoritettujen kuljetuksen syystä ja kestosta. Lyhyeltä tuomioistuinkäynniltä paluun yhteydessä toimenpiteet ovat vähemmän perusteelliset kuin uuteen sijoituspaikkaan saapumiseen liittyvät käytännöt.

Jos vanginkuljetus suuntautuu vankilan tai poliisin paikallisesti hoitaman kuljetusalueen ulkopuolelle, suoritetaan matka tai osa siitä yleensä aikataulun mukaisilla vanginkuljetusreiteillä. Vankivaunun lähtiessä reitille vartijat tarkastavat vaunun. Sen jälkeen vangit sijoitetaan vaunun osastoihin. Samalla luovutetaan vangeille matkan ajaksi haltuun annettavat tavarat. Muut tavarat jätetään sitä varten olevaan tilaan. Kuljetuksen aikana vaunun miehistö (kaksi vartijaa) huolehtii valvonnasta ja vankien hyvinvoinnista. Määräsemalla vangit ja heidän mukanaan tuomansa tavarat luovutetaan kuljetuksen jatkosta vastaavalle virkamiehelle.

Rikosseuraamuslaitoksen suorittamissa tuomioistuinkuljetuksissa vangit viedään tuo-

mioistuimessa vankien säilytystiloihin. Vangin kuljettamisesta vastaava vartija huolehtii vangin valvonnasta myös tuomioistuimessa odotuksen ja asian käsittelyn ajan. Poliisin vastatessa kuljetuksesta menettely on pääsääntöisesti sama. Kuljetusta hoitavat poliisimiehet vastaavat myös tuomioistuin-käsittelyn aikaisesta valvonnasta. Osassa tuomioistuintuimien vankien säilytystilat eivät ole asianmukaiset. Tämä vaikeuttaa valvontaa.

Vangin terveydenhuoltokuljetuksesta vastaava vartija tai poliisi hoitaa valvonnan terveydenhuollollisten toimenpiteiden ja odotuksen ajan. Odotusaikoja varten ei ole olemassa muista odotustiloista erillisiä tiloja vankeja varten. Sairaalaan hoidettavaksi otetun, jatkuvaa valvontaa edellyttävän vangin tai vangitun valvonnan järjestelyt suunnitellaan tapauskohtaisesti. Kiireelliset hätätapaukset hoidetaan ambulanssikuljetuksina. Näissä valvonta hoidetaan tilanteen mukaan.

Vankien omaisuuden kuljettaminen

Kuljetukseen mukaan otettavan vangin omaisuuden määrä ja laatu on riippuvainen kuljetuksen tarkoituksesta. Vangin siirtyessä toiseen laitokseen myös hänen omaisuutensa siirretään. Vanki pakkaa yleensä itse omaisuutensa kuljetusta varten. Hallussa ollut omaisuus tarkastetaan. Mukanaan vanki saa kuljettaa pääsääntöisesti sen verran kuin kässissään voi kantaa. Tavarankuljetusta rajoittaa ajoneuvojen rajallinen tavarankuljetustila sekä suuresta tavaramäärästä aiheutuvat ongelmat nopeassa lastaamisessa ja purkamisessa erityisesti junaliikenteessä. Se vangin omaisuus, jota hän ei voi kuljettaa mukanaan, toimitetaan vangille erilliskuljetuksessa.

Vanginkuljetuksen määristä ja kustannuksista

Rikosseuraamusvirasto selvitti vuonna 2007 aikataulunmukaisen vanginkuljetuksen kuormitusta ja kustannuksia. Selvityksessä todettiin, että lokakuussa 2006 käyttöön otettu aluevankilajärjestelmä vähensi osassa vanginkuljetusreittejä olennaisesti kuljetustarpeita. Kustannusrakenne kuitenkin vaihteli varsin paljon eri aluevankiloiden välillä. Pääasialliset syyt tähän olivat erimittaiset kulje-

tusmatkat sekä kuljetettavien määrät. Etelä-Suomen aluevankilassa välimatkat olivat lyhyemmät ja kuljetettavia enemmän kuin muissa aluevankiloissa. Kustannusrakenteen kannalta epäsuotuisa seikka oli myös kalliiden junareittien käyttö.

Rikosseuraamuslaitoksen vanginkuljetuksessa vähimmäishenkilöstömäärä on kuljettaja ja kaksi vartijaa. Vankivaunussa on vähintään kaksi vartijaa. Tarpeen mukaan kuljetuksessa on mukana tätä enemmän henkilökuntaa. Jos kuljetettavien vankien määrä lähestyy kahtakymmentä, tarvitaan kolmas vartija. Vuoden 2007 selvityksessä todettiin muun muassa, että vankilan kokonaisuudessaan järjestämässä vanginkuljetuksessa kuljetuskustannuksien arvioitiin olevan 2,75 euroa kilometriä kohden. Turun vankilassa on käytössä järjestely, jossa on hankittu linja-auto ja kuljettaja yksityiseltä yritykseltä vankilan hoitaessa kuljetuksen ja kuljetettavien valvonnan. Tällöin kuljetuskustannusten on laskettu olevan 2 euroa kilometriä kohden.

Selvityksen osoittamien vanginkuljetuksen kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseksi Rikosseuraamusvirasto uusi vanginkuljetusreitistön helmikuun 2009 alusta lukien. Junakuljetusten vähentämiseen vaikuttivat muun muassa VR:n epäsuotuisa hinnoittelujärjestelmä, jossa ei oteta huomioon vähentynyttä kuljetettavien määrää, asemien lastaustilanteiden riskialttiutta, rataverkoston tiedossa olevia kunnostustöitä sekä sitä, että nykyisten vankivaunujen käyttömahdollisuus päättyy noin vuonna 2015. Uudistuksen avulla on kyetty järjestämään kuljetukset aikaisempaa tarveharkintaisemmin. Uuden vanginkuljetusreitistön avulla aikaan saadun säästön on laskettu olevan noin 125 000 euroa vuodessa. Suurin säästövaikutus on sillä, että siirryttiin vain yhden junareitin käyttöön. Aikaisemmin käytössä ollut pääradanreitti on korvattu linja-autoilla. Tämä on merkinnyt paitsi kustannusten säästöä ja matka-aikojen lyhentymistä myös turvallisuuden lisääntymistä, sillä juniin lastaaminen on nykyisten asemaratkaisujen aikana paikoin turvallisuusriski, koska liityntäliikennettä hoitavat autot eivät pääse junan viereen.

Rikosseuraamuslaitoksen vankitietojärjestelmän käyttöönotto on merkinnyt vanginkuljetusta koskevan tiedonkulun olennaista pa-

rantumista. Järjestelmän ansiosta kyetään selvästi aikaisempaa paremmin ennakoimaan myös vanginkuljetukseen tarvittavia henkilöstöresursseja ja muita resursseja, kuten kuljetuspaikkojen ja aterioiden tarvetta. Tiedon-

kulkua Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välillä olisi tarpeen parantaa. Niin ikään puutteita on esimerkiksi tilaamistietojen kulemisessa tuomioistuinten istuntoihin.

Vuonna 2009 Vankeinhoitolaitoksen vanginkuljetuskustannukset olivat seuraavat:

Valvonta	kuljetustyyppi	henkilöstökust:t	muut kust:t	kokonaiskust:t
	reitinmuk. kuljetukset	886 629	290 694	1 177 322
	tuomioistuimissa	508 728	93 903	602 631
	ulkopuolinen terv.hoito	489 361	14 061	503 422
	muu kuljetusten valvonta	812 897	104 288	917 185

Kuljetustehtävä	kuljetustyyppi	henkilöstökust:t	muut kust:t	kokonaiskust:t
	reitinmuk. kuljetukset	80 141	589 567	669 707
	ulkopuolinen terv.hoito	70 447	1 596	72 043
	kuljetusten tukitehtävät	356 084	691 705	1 047 789

Vuosien 2005 – 2009 aikana poliisilla on ollut keskimäärin vuosittain 5 424 vanginkuljetustehtävää. Tuomioistuimeen vietejä on ollut keskimäärin 1 743 kappaletta. Yksi vanginkuljetustehtävä vartioimisineen kestää pääkaupunkiseudulla keskimäärin 5,5 - 7,5 tuntia. Harvaan asutulla alueella tehtäväsidonnaisuus on tätä suurempi. Poliisipartiossa vanginkuljetustehtävän suorittaa kaksi poliisimiestä. Vuodessa poliisin hoitamiin vanginkuljetustehtäviin käytetään noin 54 henkilötyövuotta. Vuosittaiset kustannukset ovat keskimäärin vähintään 2,7 miljoonaa euroa. Tuomioistuimeen vientien osuus näistä on noin 13 henkilötyövuotta ja 700 000 euroa.

Rajavartiolaitoksessa vapautensa menettäneiden kuljetustehtävät ovat pääosin keskittyneet kahteen merivartiostoon. Suomenlahden merivartiosto suoritti vuonna 2009 yhteensä 1 029 kuljetustehtävää, joissa kuljetettavina oli 1 354 henkilöä. Näistä kuljetuksista noin puolet oli rikoksen vuoksi vapautensa menettäneen henkilön kuljetuksia ja toinen puolet ulkomaalaislain nojalla säilöön otettujen henkilöiden kuljetuksia. Kaakkois-Suomen rajavartiosto kuljetti vuonna 2009

yhteensä 88 kuljetustehtävää, joista 67 koski rikoksen vuoksi vapautensa menettänyt ja 21 ulkomaalaislain nojalla säilöön otettua henkilöä. Muiden vartiostojen kuljetusmäärät olivat vähäisiä. Rajavartiolaitos arvioi, että edellä todetut kuljetukset ovat vieneet noin kolmen henkilötyövuoden panoksen. Kustannukset ovat tältä osin yhteensä noin 168 000 euroa.

Nykyisin tullilaitos hoitaa vanginkuljetustehtäviä poliisin esittämän virka-apupyynnön nojalla. Nämä kuljetukset ovat lähes yksinomaan tutkintavangin kuljetuksia esitutkinnan aikana säilytyspaikasta vangitsemisoikeudenkäynteihin ja takaisin.

Työnjaosta Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välillä

Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välinen vanginkuljetuksen työnjako perustuu vanginkuljetusasetuksen 3 §:ään. Sen nojalla vankilaviranomainen huolehtii vankiloitten välisestä, vankilan ja vankivaunun sekä vankivaunujen välisestä samoin kuin vankivaunussa tapahtuvasta kuljetuksesta. Jos vanki on kuljetettava vankilasta oikeuteen siinä

kunnassa, jossa vankila sijaitsee tai jos vanki siirretään vankilasta sairaalahoitoon, on kuljetus niin ikään vankilaviranomaisten asia. Muusta vanginkuljetuksesta huolehtii poliisiviranomainen.

Vanginkuljetusasetuksen 3 §:n 3 momentin nojalla oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö voivat sopia rangaistuslaitoskohtaisesti vankeinhoitoviranomaisten ja poliisiviranomaisten välisestä tehtävänjaosta toisin kuin mitä asetuksessa on todettu, jos se vankeinhoito- ja poliisiviranomaisten käytettävissä olevien voimavarojen sekä alueellisten tai paikallisten olosuhteiden vuoksi on tarkoituksenmukaista. Toistaiseksi tällainen sopimus on tehty vain Vantaan vankilan vankien kuljettamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välinen työnjako vanginkuljetustehtävissä on vakiintunut. Monin paikoin työnjako sujuu joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Havaituista ongelmista

Keskeinen vanginkuljetusjärjestelyjen ongelma on tiedonkulun puute. Täysin ennakkoimattomia kuljetuksia tulee kuljetusviranomaisten tehtäväksi jonkin verran. Tämä vaikeuttaa paitsi kuljetustoiminnan suunnittelua myös muiden virkatehtävien hoitamista. Esimerkiksi vankilassa ennakkoimaton kuljetustehtävä voi merkitä sitä, että vankien toimintoja valvomaan tarkoitettu vartija lähtee valvomaan kuljetusta eikä vangeille voida järjestää päiväjärjestyksen mukaista toimintaa. Tiedonkulun puute johtaa monissa tapauksissa myös siihen, että vankilaan tulee yhdellä kuljetuksella useita vankeja, joiden saapumisesta vankilalla ei ollut tietoa. Aluevankilajärjestelmään ja sittemmin rikosseuraamusaluejärjestelmään siirtyminen on vähentänyt tiedonkulun ongelmia jonkin verran. Vankitietojärjestelmän käyttöönotto on parantanut tiedonkulkua selvästi.

Eräissä tapauksissa vanginkuljetus kestää kohtuuttoman pitkiä aikoja. Esimerkiksi oikeudenkäyntiin toiselle puolelle maata matkustava vanki voi joutua olemaan kuljetusvälineessä ja väliaikaisissa majoitustiloissa yli viikon. Vangin asianmukaisen kohtelun kannalta tämä ei ole hyväksyttävä tilanne. Myös lyhyempien matkojen järjestelyissä on puut-

teita. Esimerkiksi eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle on tehty kanteluja siitä, että vankeja kuljetetaan pitkäköjiä matkoja ja aikoja ajoneuvoilla, joissa ei ole asianmukaisia turvalaitteita. Junakuljetusten korvaaminen linja-autokuljetuksilla on lyhentänyt matkustusaikoja.

Vankeja kuljetetaan myös tilanteissa, joissa vangin asian voisi järjestää jollakin muulla tavalla kuin vangin matkustamisella. Esimerkiksi vankiloissa, joissa on paljon tutkintavankeja, pakkokeino-oikeudenkäyntejä voitaisiin nykyistä enemmän pitää vankilan tiloissa sen sijaan, että useat vangit lähtevät tuomioistuimiin. Niin ikään vankien tuomioistuin kuljetuksien määrää voitaisiin vähentää käyttämällä nykyistä enemmän hyväksi teknisin yhteyksin järjestettäviä asianosaisten ja todistajien kuulemisia. Tältä osin lainsäädäntöä, teknisiä valmiuksia sekä toimintakäytäntöjä on kehitetty ja ollaan kehittämässä edelleen siihen suuntaan, että yhä useammin on mahdollista järjestää oikeudenkäyntien osia ilman, että henkilön on välttämätöntä olla läsnä paikan päällä oikeuden istunnossa. Kaikissa vankiloissa ja suurimmassa osassa tuomioistuimia on videoneuvottelulaitteet, mutta niitä ei vielä käytetä niin laajasti kuin mitä lainsäädäntö ja järjestelyt antaisivat myöten.

1.3 Muiden Pohjoismaiden vanginkuljetusjärjestelmät

Ruotsi

Vuodesta 2006 lähtien Ruotsin Kriminaali-huoltolaitoksen (Kriminalvården) alaisuudessa on toiminut valtakunnallinen vanginkuljetuksesta huolehtiva yksikkö. Se hoitaa vankien kuljettamisen ohella eräiden muiden viranomaisten kuljetuksia. Tällaisia kuljetuksia ovat esimerkiksi erityistä hoitoa edellyttävien nuorten, huumeriippuvuuden tai psykiatrista pakkohoitoa tarvitsevien henkilöiden kuljetukset päihderiippuvuuskliniikkiin, tuomioistuimiin tai tutkimuksiin.

Ruotsissa kuljetukset ovat ensisijaisesti eri vankiloiden välisiä sekä vankiloiden ja muiden laitosten välisiä matkoja. Vanginkuljetusyksikkö hoitaa lisäksi maastakarkotuksia. Yksikön hallinto ja johto sijaitsevat Krimi-

naalihuoltolaitoksen pääkonttorissa Norrköpingissä ja kuljetusten suunnittelu on keskitetty Arvidsjauriin. Kuljetusyksiköllä on 24 paikallistoimipistettä ja 347 työntekijää. Vanginkuljetusyksiköllä on käytössään atk-pohjainen suunnittelutyöväline, jonne kuljetuspalveluita tarvitsevat tahot voivat viedä toiveitaan asiakkaidensa kuljetuksista.

Vuonna 2008 Ruotsissa kuljetettiin 42 790 vankia 11 829 eri kuljetuskerralla. Kuukaudessa kuljetuksia oli noin 900 – 1 000 kappaletta, päivittäin noin 150. Yksi kuljetus kestää yleensä lähes kahdeksan tuntia. Vuonna 2009 kuljetettavien määrä oli kasvanut 44 687:ään. Vuonna 2009 kuljetusyksikön kustannukset olivat 162,7 miljoonaa kruunua. Kuljetusyksikön saama vuosittainen rahoitus on kuitenkin 210 miljoonaa, koska myös ulkomaalaisten tuomionsa suorittaneiden vankien maastakarkoitukset ovat yksikön vastuulla. Lisäksi kuljetusyksikkö vastaa käännetytjen turvapaikanhakijoiden kuljetuksista. Tähän saadaan lisärahoitusta maahanmuutosta vastaavalta yksiköltä vuosittain 166 miljoonaa kruunua.

Ruotsissa on selvitetty Kriminaalihuoltolaitoksen toiminnan tehokkuutta. Tähän liittyen on painotettu muun muassa video- ja puhelinyhteyksien nykyistä tehokkaampaa käyttöä. Tehostamisen avulla on arvioitu saavutettavan vanginkuljetuksessa 5 – 10 miljoonan kruunun suuruiset säästöt. Nykyään videoneuvottelulaitteisto on käytössä vain muutamassa vankilassa. Tavoitteena on, että kaikista vankiloista olisi mahdollisuus saada videoyhteys tuomioistuimiin, syyttäjiin ja asianajajiin. Päätöksen videoneuvottelulaitteiden käytöstä voi tällä hetkellä tehdä yksittäinen tuomari, joten käytännöt vaihtelevat. Nykyisin laitteita käytetään erityyppisissä tapauksissa, joista noin 50 % on vangitsemisasiota.

Vanginkuljetuksesta ei ole Ruotsissa säädetty erityislakia. Vankeinhoitoa ja vankien kohtelua koskevia lakeja noudatetaan soveltuvin osin myös kuljetukseen. Näihin lakeihin tosin sisältyy muutamia pykäläiä, jotka koskevat erityisesti vankien kuljettamista. Edellä tarkoitetut säännökset koskevat kuljetuksen toteutusta siten, ettei kuljetettava joudu tarpeettoman huomion kohteeksi. Vanki voidaan kuitenkin sitoa laitoksessa, kuljetuk-

sen aikana tai muualla laitoksen ulkopuolella, jos turvallisuussyyt niin vaativat. Jos kuljetus voi vaarantaa vangin terveyden, siihen on hankittava lääkärin suostumus. Naisvankia on oltava saattamassa naispuolinen henkilö. Vankeinhoitoa koskevassa lainsäädännössä ei ole yleistä säännöstä Kriminaalihuoltolaitoksen henkilökunnan oikeudesta käyttää voimakeinoja. Vanginkuljetukseen soveltuu tältä osin rikoslain pykälä, jonka mukaan pakoa yrittävää tai väkivaltaista vankia kohtaan saa käyttää tarpeellista voimaa henkilön taltuttamiseksi. Jos kuljetus on järjestettävä turvallisesti esimerkiksi sen takia, että vanki saattaa paeta, Kriminaalihuoltolaitos voi pyytää kuljetukseen apua poliisilta. Tällöin viranomaiset suunnittelevat kuljetuksen toteutuksen yhdessä.

Kun kuljetus hoidetaan kuljetusyksikön ajoneuvolla, henkilökunnan määrä on yleensä kolme henkilöä: kuljettaja, kuljetuksen esimies sekä kuljetuksen suorittaja. Charterlennolla läsnä on kuljetuksen esimies sekä vähintään toinen henkilökunnan jäsen. Kuljetusyksikkö nimeää jokaiseen kuljetukseen erikseen kuljetuksen esimiehen, joka on vastuussa kuljetustehtävästä. Jokaisesta kuljetuksesta on pidettävä kirjaa.

Jokaisesta kuljetuksesta tehdään ennalta turvallisuusarviointi ja –suunnitelma. Ongelmia on ilmennyt harvoin. Ruotsin oikeusasiamies on kuitenkin käsitellyt muun muassa seuraavanlaisia kanteluita vanginkuljetukseen liittyen: allergisen henkilön kuljetus ilman asianmukaisia papereita ja lääkitystä, erityisruokavalion puuttuminen kuljetuksen aikana, tavaroiden katoaminen, kuljetusten liian pitkä kesto, kuljetuksen aikainen pahoinpitely sekä liiallinen voimankäyttö. On yleistä, että poliisi pyytää virka-apua vanginkuljetusviranomaiselta henkilönkuljetustehtäviin. Oikeusasiamies on kyseenalaistanut tämän käytännön, koska se antaa samalla kuljetusyksikölle oikeuden käyttää poliisille kuuluvia voimakeinoja. Oikeusasiamiehen mielestä asiasta tulisi kirjata nimenomainen säännös lakiin.

Norja

Norjassa vankien kuljetuksista vastaa pääosin kriminaalihuolto. Poliisi vastaa tutkinta-

vankien kuljetuksista vankilasta tuomioistuimiin ja poliisiasemille.

Tuomittujen ja vankien kuljettamista koskevat säännökset ovat rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain periaatteissa ja lain johdannossa. Poliisin yleisessä virkaohjessa säännössä määrätään, että poliisi on velvollinen kuljettamaan pidätetyt henkilöt ja tutkintavangit. Kun turvallisuusnäkökohdat niin vaativat tai järjestely on muuten poliisin edun mukaista, poliisin on pyynnöstä avustettava myös kriminaalihuoltoa vankien kuljettamisessa. Norjassa käytetään vanginkuljetukseen varsin paljon poliisin resursseja. Tätä ei pidetä kovin tarkoituksenmukaisena. Vanginkuljetustehtävä sitoo kerrallaan kaksi poliisia. Vuonna 2005 Norjan poliisi otti käyttöön selliautoja tehostaakseen vanginkuljetusta. Autossa on viisi selliä, joista jokainen on tarkoitettu yhdelle vangille. Sellit ovat äänieristettyjä, joten kuljetettavat eivät voi keskustella keskenään. Autojen hankintaa perusteltiin tehokkuuden lisäämisellä, sillä aikaisemmin yhdessä autossa kaksi poliisia kuljetti vain yhtä vankia kerrallaan.

Vanginkuljetusjärjestelyt poikkeavat toisistaan eri puolilla Norjaa. Esimerkiksi Ostfordin alueella on saatu hyviä kokemuksia vanginkuljetuksen keskittämisestä erilliseen yksikköön. Yksikkö hoitaa noin 5 000 kuljetusta vuodessa ja vapauttaa samalla poliisirresursseja muihin tehtäviin. Jotta tällainen järjestely olisi tarkoituksenmukainen ja tehokas, kuljetettavien määrän tulee olla riittävän suuri.

Norjan kriminaalihuollolla ei ole tilastoa siitä, kuinka pitkiä kuljetukset keskimäärin ovat. Norjan vankiloiden välisistä pitkistä välimatkoista johtuen sopivien paikkojen puute voi ajoittain johtaa siihen, että vanki lähetetään vankilaan yleisessä liikenteessä kulkevalla lentokoneella. Norjassa ei ole varsinaisesti kartoitettu kuljetukseen liittyviä mahdollisia vankien kohtelun ongelmia, mutta toisinaan tulee ministeriön tietoon, että vanki on kokenut loukkaavana virka-autolla tapahtuvan kuljetuksen tuomioistuimeen.

Norjassa videoneuvottelun käyttö on ollut tuomioistuinkäynnin vaihtoehtona vuodesta 2006 lähtien ja erityisesti silloin, kun vangitsemista on jatkettu tai kun vankia on kuultu todistajana. Videoneuvottelun käyttö on vangeille vapaaehtoista ja edelleenkin sitä käytetään vain harvoin. Sen lisäksi, että videoneuvottelua käytetään oikeudenkäynneissä, sitä käytetään myös muun muassa neuvotteluissa, joissa vankien asioita hoidetaan muiden viranomaisten, kuten työvoimahalinnon kanssa.

Tanska

Tanskassa vanginkuljetustehtävät on jaettu poliisin ja Kriminaalihuoltolaitoksen kesken. Poliisi kuljettaa tutkintavangit ja Kriminaalihuoltolaitos on vastuussa rangaistusta suorittavien vankien kuljetuksista.

Tanskassa toteutettiin vuonna 2007 tuomioistuinlaitoksen organisaatiouudistus, jossa tuomioistuinten määrää vähennettiin 82:sta 22:een. Tämä on merkinnyt vanginkuljetusmatkojen pidentymistä. Erityisesti poliisin vanginkuljetustehtävät ovat lisääntyneet merkittävästi.

Kriminaalihuoltolaitoksen henkilökunta tekee pääsääntöisesti päätökset kuljetusten ajankohdista, saattajien määrästä ja mahdollisesta kuljetettavan sitomisesta. Koska vanginkuljetus hoidetaan osana muita tehtäviä, erillisiä laskelmia vanginkuljetuksen kokonaiskustannuksista eikä –määrästä ole saatavilla. Keskimääräinen kuljetuksen kesto on noin puoli tuntia. Kuljetusten käytännön järjestelyt ja kesto vaihtelevat kuitenkin suuresti.

Tanskassa videoneuvottelulaitteiden käyttö vankiloiden ja tuomioistuinten välillä on tällä hetkellä lähinnä kokeiluasteella ja käyttö on ollut vähäistä.

Vanginkuljetuksen käytännön toteutuksen ongelmina on pidetty muun muassa liian ahkaita vanginkuljetustiloja sekä sitä, että pysäköinti ja pääsy eräisiin laitoksiin on sillä tavoin hankalaa, että ajoneuvo on jätettävä

kauaksi kohteesta ja tällöin on käveltävä pitkiä matkoja yleisellä alueella. Tämä altistaa vangin yleisesti nähtäväksi ja tunnistettavaksi.

1.4 Nykytilan arviointi

Johdanto

Vanginkuljetusta koskevat säännökset ovat vanhentuneet. Ne eivät täytä niitä vaatimuksia, jotka nykyisin on asetettu esimerkiksi kuljetettavan henkilön oikeusasemaa ja olosuhteita sekä kuljetuksesta huolehtivan viranomaisen toimivaltuuksia ja vastuuta koskevalle lainsäädännölle.

Vankien kohtelu ja olosuhteet vanginkuljetuksen aikana

Vaikka kuljetettavan vangin oikeuksista, velvollisuuksista, kohtelusta ja olosuhteista vanginkuljetuksen aikana ei ole kaikin osin laintasoisia säännöksiä, vankeja kohdellaan kuljetuksen aikana asianmukaisesti. Kuljetuksen poikkeusluonteesta, kuljetuskaluston ja jatkokuljetuksen odotustilojen olosuhteista sekä kuljetuksiin kerrallaan osallistuvan henkilökunnan vähäisyydestä väistämättä seuraa, ettei vangille voida kuljetuksen tai sen keskeytyksen aikana turvata poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelua, tutkintavankeuden toimeenpanoa ja vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevien säännösten mukaista kohtelua, asemaa ja toimintamahdollisuuksia. Vanginkuljetuksessa käytettävien kulkuneuvojen tilat ja olosuhteet eivät vastaa vankilatai poliisilaitosolosuhteita. Kulkuvälineissä on luonnollisesti tarkoitus oleskella mahdollisimman lyhyitä aikoja. Koska monet kuljetukset kuitenkin kestävät useita tunteja tai jopa vuorokausia, vangin asianmukaisen kohtelun kannalta on ongelmallista, että hän joutuu viettämään aikaansa ahtaissa ja varustelemattomissa tiloissa ilman niitä toimintamahdollisuuksia, jotka hänellä on laitoksessa. Vangin asema ja olosuhteet on kuitenkin pyritty järjestämään niin asianmukaisiksi kuin ne poikkeuksellisissa kuljetusolosuhteissa ovat järjestettävissä. Silti eduskunnan oikeusasiamiehelle on kanneltu muun muassa siitä, että

kuljetettavat vangit joutuvat olemaan pitkiä aikoja puutteellisesti varustelluissa ajoneuvoissa, joissa ei ole esimerkiksi asianmukaisia turvalaitteita.

Erityinen vanginkuljetukseen liittyvä ongelma on se, että nykyisin vangeilla on paljon terveydentilaansa liittyviä ongelmia. Useilla vangeilla on runsas lääkitys. Keskeinen vankien kuljetuksen aikaiseen kohteluun ja turvallisuuteen liittyvä kysymys on, miten turvataan terveydenhuollon ja lääkityksen järjestäminen kuljetuksen aikana.

Vangin tavaroiden kuljettaminen ja vastuu tavaroista kuljetuksen aikana liittyvät vangin asemaan ja kohteluun. Pääsääntöisesti vangin henkilökohtainen käyttöomaisuus kuljetetaan samassa kuljetuksessa kuin missä hän itsekkin kulkee. Osalla vangeista on kuitenkin vankilassa mukanaan niin paljon omaisuutta, ettei sen kuljettaminen vangin mukana ole mahdollista. Näissä tapauksissa osa tavaroista kuljetetaan vangin määränpäähän myöhemmässä kuljetuksessa. Vastuunjaon lähtökohdaksi on se, että vanki vastaa myös kuljetuksen aikana hallussaan olevasta omaisuudestaan. Kuljettaja puolestaan vastaa haltuunsa annetusta omaisuudesta. Mahdollisissa vahingonkorvaustilanteissa on keskeinen merkitys omaisuudesta tehdyllä luettelolla, jossa haltuun otettu omaisuus on yksityiskohtaisesti todettu ja pääpiirteittäin arvioitu.

Vankien kuljettamisen tarve

Vankien kuljettamisen yleisimmät syyt ovat tutkinta- tai vankeusvankien kuljettaminen tuomioistuimiin, toiseen vankilaan sekä ulkopuoliseen terveydenhuollon toimintayksikköön. Kuljetusolosuhteet poikkeavat selvästi esimerkiksi vankilaloista sekä kuljetettavan henkilön toimintamahdollisuuksien että kuljetettavien, kuljettajien ja yhteisön turvallisuuden varmistamisen osalta. Vanginkuljetusjärjestelmän toimivuuden kannalta on tärkeää, ettei jouduta suorittamaan niin kutsuttuja turhia kuljetuksia. Näillä tarkoitetaan kuljetuksia, jotka olisi voitu välttää esimerkiksi asianmukaisella vankisijoituksella tai tiedonkululla.

Runsas vankien kuljettaminen ei ole vangin eikä viranomaisten kannalta suotavaa. Vanginkuljetusten vähentämispyrkimys on myös

turvallisuuden kannalta tavoiteltava asia, sillä vankiloiden tullessa yhä säilytysvarmemmiksi lisääntyvät vanginkuljetukseen liittyvät turvallisuusriskit, esimerkiksi mahdolliset pakoyritykset. Vanginkuljetuksen järkevöittämisessä tulee ensisijaiseksi tavoitteeksi ottaa kuljetustarpeiden vähentäminen. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että tulisi pyrkiä luopumaan toiminnallisesti perustelluista ja välttämättömistä kuljetuksista. Keskeisimmät kuljetustarpeita vähentävät toimenpiteet ovat asianmukainen vankisijoittelu, perusteellinen vangin vankeusaikaisen toiminnan suunnittelu, prosessuaalisten säännösten joustojen hyväksi käyttäminen vangin tarpeettomien tuomioistuimiin kuljettamisten välttämiseksi, erilaisten asiointien yhdistäminen vangin poistumislupiin, kuljetustarpeiden hyvä suunnittelu ja asianmukainen tiedonkulku. Tilannetta ovat selvästi parantaneet loka-kuussa 2006 ja tammikuussa 2010 voimaan tulleet vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa sekä Rikosseuraamuslaitoksen organisoitua koskevat muutokset. Rangaistusajan alussa kullekin vangille tehdyn rangaistusajansuunnitelman myötä on kyetty välttämään turhia kuljetuksia ja Rikosseuraamuslaitoksen siirrettyä ensin vuonna 2006 viiden aluevankilan ja vuonna 2010 kolmen rikosseuraamusalueen organisaatioon kuljetusmatkat tapahtuvat pääosin kyseisen toiminta-alueen sisällä, ei niiden välillä. Niin ikään säännökset, jotka ovat tehneet mahdolliseksi yhä laajemman teknisten laitteiden hyväksikäytön tuomioistuintoiminnassa ja viranomaistoiminnassa muutenkin, vähentävät vanginkuljetuksen tarvetta. Näiden teknisten valmiuksien hyväksikäyttö edellyttää viranomaisten käytäntöjen kehittymistä siten, että valmiuksia myös hyödynnetään nykyistä laajemmin.

Vankimäärässä tapahtuvat muutokset vaikuttavat vanginkuljetustarpeeseen. Vankimäärä nousi 2000-luvun alkupuoliskolla, mutta on viime vuosina laskenut tasaisesti olleen nykyisin keskimäärin 3 500. Eräät lainsäädäntömuutokset ovat lisänneet tarvetta kuljettaa vankeja kärkeäoikeuksiin ja sieltä takaisin vankilaan. Erityisesti hovioikeuksien suullisten käsittelyjen lisääminen ja vangin muutoksenhakumahdollisuuden laajentaminen edellyttävät aikaisempaa enemmän van-

kien kuljettamista tuomioistuimiin. Toisaalta, kuten edellä on todettu, eräitä rikosasioiden oikeuskäsittelyä koskevia säädöksiä on muutettu siten, ettei vangin ole välttämätöntä olla läsnä oikeuskäsittelyssä. Esimerkiksi pakkokeinolakia (450/1987) on uudistettu siten, ettei rikoksesta epäillyn henkilön vangitsemisen jatkamista koskevaa asiaa käsiteltäessä häntä tarvitse tuoda tuomioistuimeen, jollei hän itse tai asian selvittäminen tätä vaadi.

Vanginkuljetuksen järjestämisen ongelmia

Vankien kuljettaminen niin kutsutussa aikataulunmukaisessa liikenteessä, joka pääosin hoidetaan linja-autoilla ja junalla, on useiden paikkakuntien välillä hidasta. Erityisen hidasta on niin kutsuttu poikittaisliikenne. Ollakseen läsnä esimerkiksi oikeudenkäynnissä vanki voi joutua matkustamaan pitkän matkan ja viettämään jopa viikon mittaisen ajan kulkuneuvossa ja matkaselleissä. Nämä tilat eivät olosuhteiltaan vastaa tavanomaista vankila-asumisen tasoa. Niin ikään vangin toimintamahdollisuudet kuljetuksen aikana tai sen ollessa keskeytyneenä ovat erittäin vähäiset.

Sekä Rikosseuraamuslaitoksella että poliisilla tulee olla nykyisestä vanginkuljetusjärjestelmästä johtuen kaiken aikainen ja tietyn kapasiteetin mukainen valmius huolehtia vanginkuljetustehtävästään. Tämä valmiusvaatimus on luonteeltaan sekä laadullista että määrällistä. Valmiuden ylläpito on kallista, etenkin kun tietyillä alueilla ja tietyillä reiteillä todelliset kuljetettavien vankien määrät ovat yleensä varsin pienet. Se, että aikataulunmukaisessa vanginkuljetuksessa pidetään yllä vaativimpien kuljetusten edellyttämää tasoa, ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista, koska pääosa kuljetettavista henkilöistä ei tarvitse tämän tason turvallisuusoloja. Lähtökohtaisesti vaarallisiksi luonnehditut kuljetukset joka tapauksessa suoritetaan erilliskuljetuksina.

Edellä nykytilan kuvauksessa todettu tietojenvaihdon vähäisyys sekä siitä seuraava vanginkuljetustehtävien ennakoimattomuus ovat omiaan pitämään yllä vanginkuljetusjärjestelmän korkeaa hintaa. Vanginkuljetuksen ennakoimattomuus voi johtua myös siitä, että kuljetustarve syntyy yhtäkkisesti. Tällainen

tilanne on esimerkiksi vangin terveydenhuollon järjestämiseksi tehtävissä kuljetuksissa. Rikosseuraamuslaitoksella ja poliisilla tulee olla valmius hoitaa kiireellinen terveydenhuollollinen kuljetus ilman kuljetukseen varautumisen aikaa. Edellä todettu vanginkuljetuksen hitaus tekee omalta osaltaan vanginkuljetuksesta myös runsaan henkilöstömäärän sitovana kalliin.

Niin kutsutussa aikataulunmukaisessa vanginkuljetuksessa keskeisenä kuljetusvälineenä käytetään linja-auton ohella junaa. Vankien kuljettaminen junalla perustuu VR:n ja Rikosseuraamuslaitoksen solmimaan sopimukseen, joka on voimassa toistaiseksi. Käytössä on kaksi VR:n omistamaa vankivaunua, joiden käytöstä Rikosseuraamuslaitos maksaa. VR laskuttaa vaunun vedosta noin 550 000 euroa vuodessa. VR:n kaluston uusiminen on merkinnyt sitä, että kaikkiin juniin ei enää nykyisin voida liittää vankivaunuja. Pendolino-juniin vankivaunuja ei voida yhdistää. Vankivaunut ovat InterCity-juniin sopivia. Uuden matkustajavaunun hinta on noin 3 miljoonaa euroa. Lisäksi vankivaunuun on tehtävä erityiset vankeinhoidolliset ja turvallisuuteen liittyvät rakenteet ja valmiudet, joten sen hinta on selvästi matkustajavaunun hintaa korkeampi. Rautateitse tapahtuvaa vanginkuljetusta hankaloittaa lisäksi se, että nykyisin raiteet ja asemat rakennetaan yhä useammin eri tasoille, jolloin etenkin linja-autolla ei välttämättä pääse junan viereen. VR:n toteuttamat ja kaavailemat reitistönmuutokset vaikuttavat vanginkuljetukseen nopeammassakin aikataulussa. Rikosseuraamuslaitos on jo muuttanut vanginkuljetusreittejä siten, että helmikuun 2009 alusta lukien on ollut käytössä vain yksi junareitti. VR:n ja Rikosseuraamuslaitoksen sopimuksen jatkamisen edellytykset tulevat lähiaikoina tarkasteltaviksi paitsi siksi, että sopimus on rikosseuraamusalalle hyvin kallis myös siksi, että käytössä olevat vankivaunut voivat olla liikenteessä enää muutaman vuoden ajan.

Eräs keino pyrkiä nykyistä edullisempaan vanginkuljetukseen on ollut vanginkuljetukseen liittyvien joidenkin toimintojen hankkiminen ostopalveluna. Kyse on ollut kuljetusvälineen ja kuljettajan hankkimisesta yksityisiltä palveluntuottajilta. Se, onko tällainen

järjestely edullisempaa kuin Rikosseuraamuslaitoksen kaikilta osin järjestämä kuljettaminen, riippuu monista tekijöistä, kuten paikallisista olosuhteista, välimatkoista ja kuljetettavien vankien määristä. Turun vankilassa on käytössä järjestely, jossa yksityiseltä palveluntarjoajalta on hankittu ajoneuvo ja kuljettaja ja vankila on huolehtinut kuljetuksen aikaisesta valvonnasta.

Vanginkuljetusjärjestelmän koordinoitua voitaisiin edelleen kehittää. Rikosseuraamuslaitoksen siirtyminen aluevankilajärjestelmään ja sittemmin rikosseuraamusalueorganisaatioon on jo merkinnyt tilanteen parantumista. Vankitietojärjestelmän käyttöönotto on parantanut tilannetta huomattavasti Rikosseuraamuslaitoksen sisällä. Niin ikään rangaistusajan suunnitelmallisuuden lisääntyminen on parantanut kuljetusten suunnittelua. Kuljetusten koordinoinnin kehittämisellä kyettäisiin nopeuttamaan kuljetuksia sekä saamaan aikaan kustannussäästöjä. Osittain nykyiset koordinoitioingelmat johtunevat siitä, että vanginkuljetuksesta huolehtii kaksi eri hallinnonala, jolloin esimerkiksi mahdollisuudet kerätä ja välittää kuljetustehtäviä koskevia kattavia tietoja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ovat pienemmät kuin tietotarpeen ollessa vain yhden hallinnonalan sisäistä. Lisäksi vanginkuljetustehtäviin osallistuu saman hallinnonalan sisälläkin niin useita toimijoita, että myös sisäiset tiedonkulun ongelmat ovat ilmeiset ja kuljetusjärjestelyitä hankaloittavat.

Vankeja kuljetetaan paitsi vankiloiden välillä, myös Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöorganisaatioiden toimipisteisiin. Keskeisimmät tällaiset yhteistyötahot ovat poliisilaitokset ja tuomioistuimet. Näiden yhteistyöorganisaatioiden fyysinen sijainti vaikuttaa vanginkuljetuksen toimivuuteen. Huomattavaa on, että sijaintiasia ei ole kyse ainoastaan maantieteellisestä pitkistä välimatkoista, vaan esimerkiksi pääkaupunkiseudulla jonkin viranomaisen toimipaikan vähäisenkin muutos voi vaikuttaa ratkaisevasti vanginkuljetusjärjestelyihin. Vanginkuljetuksen tarkoituksenmukaisen järjestämisen kannalta ovat olleet toimivia ratkaisut, joissa yhteistyötahojen toimitilat ovat samassa rakennuksessa taikka muutoin hyvin lähellä toisiaan. Tällöin

kyetään saavuttamaan paitsi kuljetus- myös valvontakustannusten säästöjä.

Vanginkuljetuksen työnjakoon ja yhteistyöhön liittyviä ongelmia

Vanginkuljetuksen työnjaossa Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välillä noudatetaan vanginkuljetusasetuksen säännöksiä tai sen nojalla tehtyjä erillissopimuksia. Työnjako on ollut käytössä useiden vuosikymmenien ajan, joten käytännöt ovat vakiintuneet. Useilla paikkakunnilla yhteistyö on erittäin joustavaa ja tarpeen mukaan kuljetustehtävien asetuksen mukaisesta työnjaosta saatetaan poiketa. Se, että kuljetustehtävää hoitaa kaksi eri viranomaista, edellyttää hyvää tiedonkulkua. Kuten edellä on todettu, nykyisessä järjestelmässä erityisesti tiedonkulun puutteet vaikeuttavat kuljetustoiminnan tarkoituksenmukaista järjestämistä.

Poliisihallinnon useissa selvityksissä on todettu, etteivät vanginkuljetustehtävät kuulu poliisin perustehtäviin. Hallinnonalan lisäantyneisiin tehtäviin nähden suhteellisesti vähentyneiden resurssien vuoksi on ilmaistu halukkuus luopua näistä tehtävistä. Myös rikosseuraamusalalla resurssipula on ilmeinen. Näin ollen nykyisessä tilanteessa ei voida ilman lisäresursseja muuttaa olennaisesti vanginkuljetuksen työnjakoa.

Poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullin välillä on yhteistyötä vanginkuljetustehtävissä. Rajavartiolaitokselle tai tullilaitokselle ei ole säädetty vanginkuljetustehtävää niiden omassa eikä vanginkuljetusta koskevassa lainsäädännössä. Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) 2 §:n virka-apusäännösten nojalla poliisi voi tapauskohtaisesti siirtää rajavartiolaitoksen tai tullilaitoksen toimintaan liittyvät vanginkuljetukset niiden itsensä hoidettaviksi. Käytännössä nämä vanginkuljetustehtävät ovat esitutkinnan aikana tapahtuvia tutkintavangin kuljetuksia säilytyspaikasta vangitsemisoikeudenkäynteihin ja takaisin. Rajavartiolaitos ja tullilaitos siis hoitavat omaan toimintaansa liittyvää vanginkuljetusta, mutta ne eivät osallistu Rikosseuraamuslaitoksen vankien kuljettamiseen. Erityisesti syrjäisillä alueilla kaikkien vanginkuljetuksesta huolehtivien viranomaisten yhteistyöllä kyettäisiin

luomaan nykyistä tehokkaampi vanginkuljetusjärjestelmä.

Vanginkuljetukseen liittyvät turvallisuusvaatimukset

Huolimatta siitä, että vanginkuljetusolosuhteet ovat poikkeukselliset, kuljetuksen turvallisuus on varmistettava. Tällä tarkoitetaan muun muassa kuljetettavien vankien ja henkilökunnan sekä ulkopuolisten henkilöiden turvallisuutta, karkaamisten estämistä sekä mahdollisten tutkinnallisten vaatimusten turvaamista. Näiden tavoitteiden toteuttaminen edellyttäisi nykyistä asianmukaisempaa kuljetuskalustoa, jossa voitaisiin tarvittaessa toteuttaa esimerkiksi kuljetettavien henkilöiden täydellinen erilläänpito. Erityisen tärkeää tämä on siksi, että kuljetusta valvomaan ei useinkaan kyetä irrottamaan erilläänpidon taikka täydellisen turvallisuuden varmistamiseksi tarvittavaa henkilökuntamäärää. Esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen nykyisin käytössä olevissa linja-autoissa on vanginkuljetuksen erityistarpeet huomioon ottava varustelu.

Tuomioistuinten käytännöt ja vanginkuljetuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen

Keskeinen vanginkuljetustehtävä on vankien kuljettaminen tuomioistuihin. Tässä tehtävässä kuljettavat viranomaiset ovat havainneet sellaisia tiedonkulun puutteita, jotka selvästi vaikeuttavat kuljetusten koordinoitua. Hyvin lyhyellä varoitusajalla tietoon tulevat pyynnöt tuoda vanki tuomioistuimeen edellyttävät esimerkiksi vankiloissa sellaisia virkamiesten työtehtävien muutoksia, jotka vaikuttavat vankien päivittäisten toimintojen järjestämiseen.

Oikeusministeriön oikeushallinto-osasto pyysi pääkaupunkiseudun tuomioistuimille kesäkuussa 2002 lähettämässään kirjeessä näitä ottamaan huomioon eräät vankien kuljettamis- ja vartiointijärjestelyjä tehostavat seikat. Kyse on istuntojen mahdollisimman tarkkojen alkamisaikojen ja arvioidun kestoajan ilmoittamisesta, vangin pyytämisestä istuntoon kirjallisesti, istuntojen aloittamisesta vanginkuljetusaikataulu huomioon ottaen sekä istuntojen pitämisestä vankilassa. Osin

tämä huomion kiinnittäminen asiaan on parantanut tilannetta, mutta tiedonkulun ja kuljetusten ennakkoinnin puutteita on edelleen.

Eräs keino vähentää vanginkuljetusten määrää olisi se, että voitaisiin luopua osasta tutkintavankien tai vankeusvankien tuomioistuimiin kuljettamisista. Kyse olisi tilanteista, joissa henkilön läsnäolo tuomioistuimessa ei olisi välttämätön. Viime vuosina toteutetut rikosoikeudenkäyntisäädöksiä koskevat uudistukset tekevät eräiltä osin mahdolliseksi asianosaisten ja todistajan kuulemisen muullakin tavalla kuin henkilökohtaisesti tuomioistuimessa läsnä olevana. Esimerkiksi lokakuun 2003 alusta lukien hovioikeudet ovat voineet oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 24 a §:n 2 momentin nojalla kuulla todistajaa puhelimen välityksellä. Pakkokeinolain 1 luvun 22 §:n 3 momentin mukaan vangittua on kuultava henkilökohtaisesti, jos vangittu niin haluaa tai hänen kuulemiseensa asian selvittämiseksi on muutoin syytä. Jos tuomioistuin harkitsee soveliaaksi, kuuleminen voi tapahtua vangitun olematta läsnä istuntosalissa käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 7 luvun 14 a §:n mukaan valmisteluistunto voidaan pitää puhelimitse taikka käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa tiedonvälitystapaa. Niin ikään suullisen valmistelun istunto voidaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 10 a §:n mukaisesti pitää puhelimitse, videoneuvotteluna tai muun soveltuvan tiedonvälitystavan avulla. Käräjäoikeuksissa otettiin lokakuussa 2006 käyttöön uusi kirjallinen rikosasioiden oikeudenkäyntimenettely, jossa tuomari ratkaisee asian kirjallisen aineiston perusteella eikä asianosaisten tarvitse tulla oikeudenkäyntiin (oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luku).

Vanginkuljetuksen kannalta olisi tarkoituksenmukaista voida keskittää vangittuja koskevien asioiden käsittely tiettyihin viikonpäiviin, jolloin samassa kuljetuksessa voitaisiin kuljettaa useita vangitsemisoikeudenkäynnin vastaajia. Käytännössä tämä on hankalaa toteuttaa, koska vangitsemisasioiden on omat lyhyet määräaikansa, joihin käräjäoikeus ei voi vaikuttaa. Sen vuoksi ainakin suurimmissa käräjäoikeuksissa vangitsemisasiota käsi-

tellään joka arkipäivä ja usein myös viikonloppuisin. Vangittuja vastaajia koskevat asiat on otettava esille kahden viikon määräajassa syytteen valmistumisen jälkeen. Käsittelyajankohtaa määritessään käräjäoikeuden on lisäksi otettava huomioon syyttäjän, avustajien, todistajien ja mahdollisesti muiden prosessiin liittyvien tahojen aikataulut. Esimerkiksi Helsingin käräjäoikeuden pakkokeino-osastolla käsiteltiin vuonna 2009 yhteensä 1 116 vangitsemisasiota.

Keino vähentää vankien kuljetuksia tuomioistuimiin on myös oikeudenkäyntien järjestäminen vankilassa. Eräissä vankiloissa on valmiudet järjestää oikeudenkäyntejä. Esimerkiksi Vantaan vankilassa on hyvät oikeudenkäyntitilat. Tuomioistuimet eivät kuitenkaan ole olleet erityisen halukkaita pitämään oikeudenkäyntejä säännönmukaisesti vankilassa. Esimerkiksi Helsingin käräjäoikeudessa pidettävissä pakkokeinoistunnoissa käsitellään jokaisena arkipäivinä keskimäärin 15 – 20 asiaa. Vangittaviksi vaaditut henkilöt ovat sijoitettuina useisiin eri vankiloihin tai poliisivankiloihin, joten yhdessä vankilassa pidettävässä istunnossa ei saataisi käsiteltä kovin montaa pakkokeinoasiota. Lisäksi oikeudenkäyntien järjestämiseen vankilassa liittyvä erityisongelma on se, että tieto oikeudenkäynneistä tulee voida julkaista asianmukaisesti. Ihmisoikeustuomioistuin on huomauttanut Italiaa siitä, että vankilassa oli järjestetty oikeudenkäynti, josta tiedotettiin huonosti. Riittävänä tiedotustapana ei pidetty sitä, että oikeudenkäynnistä oli ilmoitus vankilan ilmoitustaululla. Lisäksi oikeudenkäynnin julkisuus edellyttää sitä, että muun muassa tiedotusvälineillä on vapaa pääsy oikeusaliin, ellei kyse ole suljetuin ovin pidettävästä oikeudenkäynnistä.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Vanginkuljetuslaki sisältäisi säännökset kuljetettavan kohtelusta ja olosuhteista kuljetuksen aikana sekä kuljetuksen ollessa keskeytyneenä. Ne vastaisivat kuljetuksen tarkoituksen ja välttämättömien olosuhderajoitusten asettamin poikkeamin vankeuslaissa, tutkintavankeuslaissa ja poliisin

säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädettyjä vangin ja tutkintavangin kohtelua ja olosuhteita.

Esityksen tavoitteena on kuljettavien asianmukaisen kohtelun ja inhimillisten olosuhteiden korostaminen ja parantaminen, koska kuljetustilanne, olosuhteet ja toimintamahdollisuudet eivät vastaa laitosolosuhteita. Osana kuljetettavan kohtelua on hänen omaisuutensa asianmukainen ja tarpeetonta viivytystä välttävä kuljettaminen. Kohtelussa painotettaisiin oikeudenmukaisuutta ja ihmisarvon kunnioittamista. Lakiin sisältyisivät säännökset kuljetettavan asianmukaisesta ravinnosta, vaatetuksesta, ulkoilusta ja terveydentilan seurannasta sekä terveydenhuollosta. Lisäksi laissa olisivat säännökset kuljetettavan yhteydenpitomahdollisuuksista ja hallussapito-oikeuksista kuljetuksen ja sen keskeytyksen aikana. Lähtökohtana olisi, että lyhytaikaisten kuljetusten aikana yhteydenpitomahdollisuudet olisivat rajoitetummat kuin esimerkiksi vankeusrangaistuksen tavanomaisen täytäntöönpanon aikana. Erityisistä syistä yhteydenpito voitaisiin sallia. Pitkään kestävien kuljetusten ja erityisesti niiden keskeytysten aikana olosuhteet pyritäisiin mahdollisuuksien mukaan järjestämään sellaisiksi, että ne vastaisivat tavanomaisia vankilaoloja. Kuljetusvälineiden ja säilytystilojen tietyt minimitasovaatimukset olisivat kirjattuna lakiin. Laissa säänneltäisiin myös kuljetettavan valvonnasta sekä häneen kohdistettavista turvaamistoimenpiteistä. Esitetyillä säännöksillä pyritään kuljettavien turvallisuuden ja kuljetuksen häiriöttömän kulun turvaamiseen. Niin ikään esimerkiksi esitutkinnallisista syistä välttämättömät kuljetettavien toisistaan erillään pitämiset pystyttäisiin toteuttamaan esitettyjen säännösten nojalla nykyistä paremmin.

Esityksen tavoitteena on luoda edellytykset kehittää sellainen vanginkuljettamisjärjestelmä, joka toimii tehokkaasti, taloudellisesti, nopeasti ja turvallisesti sekä kuljetettavan henkilön lain- ja asianmukaisen kohtelun ja olosuhteet huomioon ottaen. Kuljetusjärjestelmää on kyetty kehittämään lokakuussa 2006 toteutetulla vankeinhoidon organisaation sekä laitosten ja niiden toimintamallien uudistamisella. Samaa tavoitetta toteutetaan vuoden 2010 alusta lukien voimaan tulleella

koko rikosseuraamusalaa koskevalla organisaatiouudistuksella. Uuden vanginkuljetusta koskevan lain avulla voitaisiin järjestelmää parantaa edelleen sekä kokonaisuutena että yksittäisissä kuljetustapauksissa.

Esityksellä siis tavoitellaan paitsi kuljetettavan henkilön aseman ja olosuhteiden selkiönnäyttämistä myös vanginkuljetuksen taloudellisuuden, tehokkuuden ja ennakoitavuuden parantamista. Tavoitteet edellyttävät hyvin toimivien yhteistyökäytäntöjen ja tiedonkulkukanavien luomista viranomaisessa sekä eri viranomaisten välillä. Keskeisimmät viranomaistahot ovat kuljetusviranomaiset eli Rikosseuraamuslaitos, poliisi, rajavartiolaitos ja tullilaitos. Luotavissa olevat tekniset käytöthytykset helpottaisivat olennaisesti ajantasaisen tiedon välittämistä kuljetusviranomaisten välillä. Lisäksi tarvitaan kiinteät yhteistyömuodot ja sujuva tiedonkulku kuljetusviranomaisten, syyttäjien ja tuomioistuinten välille. Yhteistyötä voitaisiin kehittää esimerkiksi seuraavilla keinoilla: vanki tilataan kirjallisesti ja riittävän ajoissa tuomioistuimen istuntoon, vankiloille toimitetaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tieto istuntojen tarkoista ajankohdista, istunnon kesto pyritään arvioimaan, istuntoaikoja määritettäessä otetaan huomioon vanginkuljetuksen aikataulut ja istuntoja pidetään mahdollisuuksien mukaan vankilassa.

Vanginkuljetuslakiin otettaisiin säännökset kuljetustehtävän jakautumisesta kuljetusviranomaisten kesken. Vanginkuljetustehtävien työnjako Rikosseuraamuslaitoksen, poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen välillä säilyisi pääosiltaan nykyisenlaisena. Näin ollen Rikosseuraamuslaitos huolehtisi Rikosseuraamuslaitoksen toimintayksiköiden välisestä, Rikosseuraamuslaitoksen toimintayksikön ja vankivaunun sekä vankivaunujen välisestä samoin kuin vankivaunussa tapahtuvasta kuljetuksesta. Niin ikään Rikosseuraamuslaitos huolehtisi toimintayksikkönsä sijaintipaikkakunnalla olevaan tuomioistuimeen kuljettamisesta sekä vangin kuljettamisesta sairaalahoitoon muissa kuin kiireellisissä tapauksissa. Rajavartiolaitos ja tullilaitos huolehtisivat omaan toimintaansa liittyvästä tutkintavankien kuljettamisesta. Muusta vanginkuljetuksesta huolehtisi poliisiviranomainen. Rikosseuraamuslaitoksen kes-

kushallintoyksikkö, poliisihallitus, rajavartiolaitoksen esikunta ja tullihallitus voisivat sopia kuljetusviranomaisten välisestä tehtävänjaosta toisin kuin mitä edellä on todettu, jos se olisi alueelliset tai paikalliset olosuhteet huomioon ottaen tai muista erityisistä syistä tarkoituksenmukaista. Lisäksi kuljetusviranomaiset voisivat tarkoituksenmukaisuussyistä yksittäisissä tapauksissa poiketa tämän lain mukaisesta kuljetustehtävien jaosta.

Esityksellä pyritään vanginkuljetusten vähentämiseen siltä osin kuin kuljetukset ovat vältettävissä nykyistä tarkoituksenmukaisemmin toiminnallisista järjestelyistä. Kyse olisi käytännön järjestelyistä, kuten vankien rangaistusajan suunnitelmien laadinnan kehittäminen edelleen kuljetuksia vähentäviksi, alueellisen kuljetusjärjestelmän kehittäminen edelleen kuljetusmatkojen lyhentämiseksi, viranomaisten tiedonkulun parantaminen kuljetusten mahdollisimman tarkoituksenmukaiseksi ajoittamiseksi, vangittujen asioiden keskittäminen tiettyihin päiviin tuomioistuimissa ja istuntojen järjestäminen teknisen yhteyden välityksellä vangin ollessa vankilassa.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset sekä organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ehdotetulla vanginkuljetusjärjestelmällä säilytettäisiin pääosin nykyinen tilanne. Kuljetettavan kohteluun ja olosuhteisiin liittyvät säännökset ovat jo nykyisin pääosiltaan vakiintuneen käytännön varassa toteutettuja. Järjestelyissä on käytännössä noudatettu tutkintavankeuslain, vankeuslain ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain mukaisia vaatimuksia ja periaatteita siten kuin ne ovat sovellettavissa kuljetustilanteissa ja -olosuhteissa.

Vanginkuljetustehtävien jakautuminen eri viranomaisten välillä vastaisi suurelta osaltaan nykyistä tilannetta. Ehdotettu laki ei siten merkitsisi niille juurikaan taloudellisia eikä organisatorisia muutosvaikutuksia.

Vanginkuljetusjärjestelmän tehostamiseen tähtäävät ehdotukset toteutettaisiin lähinnä menettelytapoja järjeistämällä. Rikosseuraamuslaitos on jo uudistanut esimerkiksi ai-

kataulun mukaisia reittejä vastaamaan todellista kuljetustarvetta. Tämä ja muut kehittämistoimet merkitsisivät kuljetustoiminnan tehostumista ja sitä, että näin kuljetusvälineissä tai säilytystiloissa tehtävästä vankeinhoitotyöstä vapautuvia henkilöstöresursseja voitaisiin käyttää tehokkaammin vankeinhoiton perustöihin nimenomaan vankilassa.

Siltä osin kuin ehdotettu vanginkuljetusjärjestelmä sisältää mahdollisuuksia valita tarkoituksenmukaisuusperusteilla erilaisia järjestelyvaihtoehtoja, voitaisiin saavuttaa säästöjä. Kyse olisi paitsi rahan myös kuljetusajan säästämistä. Tältä osin järkeviä menettelytapoja on jo kehitetty erityisesti lokaalissa 2006 aluevankilajärjestelmään siirtymisen ja vuoden 2010 alusta lukien rikosseuraamusaluejärjestelmän käyttöönoton sekä rangaistusajan suunnittelun kehittämisen myötä. Vanginkuljetuksen periaatteiden ja vähimmäistavoitteiden säätämällä lain tasolla selkiinnytetäisiin kuljetusten järjestämisen vaihtoehtojen toteuttamista.

Nykyisen vanginkuljetusjärjestelmän taloudellisiin vaikutuksiin liittyvä keskeinen tekijä on Rikosseuraamuslaitoksen kannalta paikoin epäedullinen sopimus aikataulun mukaisen raideliikenteen käyttämisestä. Ehdotettu laki ei estäisi nykyisenkaltaisesta junaliikenteestä luopumista esimerkiksi muuttamalla vuoden kuluttua, jolloin nykyiset vangituneet lienevät käytetty loppuun.

Vanginkuljetukseen käytettävää ajoneuvokalustoa parannettaisiin vanginkuljetustarpeita nykyistä paremmin palveleviksi lähinnä sitä mukaan kuin uusia ajoneuvoja pitäisi muutoinkin hankkia. Tältä osin hankintakustannukset olisivat jossakin määrin nykyistä suuremmat, mutta nämä kustannusvaikutukset tulisivat vaihteittain.

Vanginkuljetuksen tehostaminen on eräs keino, jolla Rikosseuraamuslaitos toteuttaa sille osoitettuja valtionhallinnon tuottavuusohjelman vaatimuksia.

3.2 Vaikutukset rikollisuuteen

Ehdotetuilla kuljetettavien henkilöiden kohtelua ja olosuhteita sekä vanginkuljetusjärjestelmää koskevilla säännöksillä ei olisi välitöntä vaikutusta rikollisuuteen. Säännöksissä lähdetäisiin poikkeuksesta siitä, että

kuljetuksen tarkoitus täytetään lain mukaisesti ja että mahdolliset karkaamis- tai rikosten-tekoyritykset estetään. Itse asiassa se, että kuljetusten määrät vähentyvät ja kestot lyhentyvät, on omiaan ehkäisemään esimerkiksi karkaamisten mahdollisuutta vanginkuljetuksen yhteydessä.

Kuljetettavien erilläänpito ja yhteydenpitorajoitukset tukevat rikosten selvittämistä ja uusintarikollisuuden vähentämistävoitetta.

Vanginkuljetus on luonteeltaan väliaikainen ja olosuhteiltaan poikkeuksellinen tilanne. Näistä syistä vanginkuljetukseen ei suoraan sisällytetä varsinaisia rikosten-tekooalttiuteen tai vangin elämänvalmiuksien parantamiseen vaikuttavia toimintoja.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Ehdotusta on valmisteltu vuosina 2002 – 2003 oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön kansliapäälliköiden asettamassa työryhmässä, jossa oli mainittujen ministeriöiden sekä Rikosseuraamusviraston, Vankeinhoitolaitoksen, poliisin lääninjohdon ja paikallispoliisin edustus. Työryhmän työn tueksi oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö teettivät selvityksen vanginkuljetuksen nykytilasta. Sitten ehdotusta on valmisteltu oikeusministeriössä yhteistyössä sisäasiainministeriön ja valtiovarainministeriön sekä Rikosseuraamusviraston kanssa. Tässä yhteydessä Rikosseuraamusvirasto teetti vanginkuljetuksen järjestämisvaihtoehtoja koskevan logistiikkaselvityksen. Ehdotus on viimeistelty oikeusministeriössä.

4.2 Lausunnot

Edellä todetusta, vuonna 2003 valmistuneesta ehdotuksesta pyydettiin lausunnot

vanginkuljetukseen osallistuvilta viranomaisilta sekä eräiltä muilta yhteistyötahoilta.

Ehdotuksen viimeistelyn vaiheissa siitä on pyydetty lausunnot keskeisiltä vanginkuljetuksen järjestäjä- ja yhteistyötahoilta. Lausunnoissa pidettiin tärkeänä kuljetettavien kohtelua ja olosuhteita sekä viranomaisten tehtäväjakoa ja toimivaltuuksia koskevien säännösten saattamista ajan tasalle.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Hallitus antaa samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnalle esityksen laiksi vanginkuljetuksen hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta. Esitys koskisi Rikosseuraamuslaitoksen tehtävinä olevien, ongelmattomiksi arvioitujen vanginkuljetustehtävien hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta. Kyse olisi tarkoituksenmukaisina pidettävistä järjestelyistä, jotta Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten työpanosta voitaisiin suunnata erityisesti vaativiin vanginkuljetustehtäviin sekä vankeinhoidollisiin tehtäviin vankilassa.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen eräiden rikosseuraamusalan organisaatiouudistusta ja eräitä muita muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi. Siinä yhteydessä ehdotetaan muutettavaksi muun muassa tutkintavankeuslakia. Nyt käsillä oleva esitys sisältää myös tutkintavankeuslain muutoksen siltä osin kuin on kyse vanginkuljetusta koskevasta viittaussäännöksestä. Kyseistä muutosta ehdotetaan tässä esityksessä, koska näin vanginkuljetusta koskeva kokonaisuus on samassa esityksessä. Tässä esityksessä ehdotetaan myös poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain soveltamisalasäännökseen samanlaista viittaussäännöstä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Vanginkuljetuslaki

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Sovelletamisala.* Lakia sovellettaisiin vankeusvankien ja tutkintavankien vanginkuljetuksen järjestämiseen sekä viranomaisien keskinäisiin tehtävänjakoihin, kuljetusvelvollisuuksiin, toimintavaltuuksiin kuljetuksen aikana sekä kuljetustehtävään liittyviin vastuisiin. Tässä tarkoitettuja viranomaisia olisivat lain 2 §:n 3 kohdassa kuljetusviranomaisiksi määritellyt Rikosseuraamuslaitos, poliisi, rajavartiolaitos ja tullilaitos. Nykyisessä tilanteessa kuljetusvelvollisuuksia, valtuuksia ja vastuita koskevat säännökset ovat osin puutteelliset, esimerkiksi tullilaitoksen suorittamista kuljetuksista ei ole olemassa asianmukaisia säännöksiä.

Vanginkuljetuslakia sovellettaisiin siis vankeusvankien ja tutkintavankien kuljettamiseen. Vankeusvankin asemaa ja kohtelua koskevat säännökset ovat vankeuslaissa ja sitä täydentävässä valtioneuvoston asetuksessa vankeudesta (509/2006). Tutkintavankia koskevat säännökset ovat tutkintavankeuslaissa sekä sitä täydentävässä valtioneuvoston asetuksessa tutkintavankeudesta (510/2006). Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa on säännökset muun muassa poliisin säilyttämien tutkintavankien kohtelusta. Lakia täsmentää poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettu valtioneuvoston asetus (645/2008).

2 §. *Määritelmät.* Lain 2 §:ssä määriteltäisiin vanginkuljetuksen keskeiset käsitteet. Pykälän 1 kohdan mukaan kuljettavalla tarkoitettaisiin henkilöä, joka on menettänyt vapautensa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon vuoksi ja jota Rikosseuraamuslaitos, poliisi, rajavartiolaitos tai tullilaitos toimivaltansa mukaisesti kuljettaa.

Pykälän 2 kohdan mukaan vanginkuljetuksella tarkoitettaisiin vangin ja tutkintavangin kuljettamista, jonka suorittaa Rikosseuraamuslaitos, poliisi, rajavartiolaitos tai tullilaitos. Kuljettaminen tarkoittaisi kuljetustehtävän ohella vapautensa menettäneen henkilön valvontaa kuljetuksen aikana. Vanginkuljetukseen kuuluu myös vangin valvonta tuomioistuimessa. Lakiesityksen 3 § sisältäisi säännökset siitä, mistä ajankohdasta lukien kuljetuksen katsotaan alkaneen, missä tilanteissa kuljetus keskeytyy ja milloin kuljetus päättyy.

Pykälän 3 kohdan mukaan kuljetusviranomaisia olisivat oikeusministeriön alainen Rikosseuraamuslaitos, sisäasiainministeriön alaiset poliisi ja rajavartiolaitos sekä valtiovarainministeriön alainen tullilaitos. Kuljetusviranomaisten välisestä työnjaosta olisi säännös lain 5 §:ssä. Samasta kuljetuksesta voisivat sen eri vaiheissa huolehtia eri viranomaiset sen mukaan kuin lain 5 §:ssä säädettäisiin tai lain 6 §:n nojalla tehdyssä sopimuksessa sovittaisiin.

Pykälän 4 kohdassa määriteltäisiin kuljetuksesta vastaava virkamies. Kyse olisi kuljetusviranomaiseen virkasuhteessa olevasta henkilöstä, jolla olisi kokonaisvastuu kuljetuksen asianmukaisesta sujumisesta. Koska vangin kuljettamiseen liittyvät tehtävät ja vastuu ovat erityisluonteiset, tässä tarkoitettu virkamies olisi nimenomaisesti työjärjestyksellä tai erillisellä määräyksellä määrätty kuljetuksesta vastaavaksi virkamieheksi. Työjärjestyksen vahvistamista koskeva toimivalta määräytyy kyseisen hallinnonalan säädösten mukaisesti. Esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksessa kyseisen työjärjestyksen vahvistaa asianomaisen vankilan johtaja (953/2009) 7 § 1 momentin nojalla. Vastaavasti erillisen määräyksen antamistoimivaltuus määräytyisi työjärjestyksen mukaisesti. Kuljettamiseen liittyy sellaista julkisen vallan käyttöä, että työsuhteinen henkilöstö ei voisi toimia tässä laissa tarkoitettuna kuljetuksesta vastaavana virkamiehenä.

Pykälän 5 kohdassa määriteltäisiin säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies samoin periaattein kuin edellä 4 kohdassa kuljetuksesta vastaava virkamies. Kyse olisi kuljetuksen keskeytyksen aikana tapahtuvasta säilytyksestä.

Pykälän 6 kohdassa määriteltäisiin kuljetusta suorittava virkamies. Kyse olisi kuljetusviranomaisen palveluksessa olevasta virkamiehestä, joka olisi määrätty kuljetustehtävään joko työjärjestyksellä taikka erillisellä määräyksellä. Kuljetustehtävä voisi sisältää joko kuljettamista tai valvontaa taikka molempia näistä tehtävistä.

Pykälän 7 kohdan mukaisesti kuljetusvälineellä tarkoitettaisiin ajoneuvoa, jota käytetään kuljetustehtävän suorittamiseen. Kyse voisi olla joko nimenomaan vanginkuljetusta varten hankitusta ja varustellusta, kuljetusviranomaisen hallinnassa tai käytössä olevasta ajoneuvosta tai yleisessä matkustajaliikenteessä olevasta kulkuneuvosta. Kuljetusviranomaisten hallinnassa on erilaisia autoja, joilla ne hoitavat vanginkuljetustehtävänsä. Rikosseuraamuslaitos hoitaa osan vanginkuljetustehtävistään rautateitse VR:n kanssa tekemänsä erillisen sopimuksen nojalla. Tähän käyttöön on valmistettu erityisiä junavaunuja, jotka ovat VR:n omaisuutta ja joiden käytöstä Rikosseuraamuslaitos maksaa tietyn korvauksen. Edellä todettujen, nimenomaan vanginkuljetukseen tarkoitettujen kulkuneuvojen lisäksi vankeja voidaan kuljettaa yleisissä kulkuneuvoissa, kuten lentokoneissa. Yleisissä kulkuneuvoissa vankia kuljettaessa kiinnitetään erityisistä huomiota kuljetettavan valvontaan sekä toisaalta kuljetuksen huomaamattomuuteen. Kuljetusvälineitä koskevat tarkemmat säännökset olisivat lain 7 §:ssä.

Pykälän 8 kohdassa määriteltäisiin kuljetustila. Sillä tarkoitettaisiin kuljetusvälineessä olevaa tilaa, joka on varattu nimenomaan kuljetettavien henkilöiden käyttöön. Tällaisia tiloja olisivat esimerkiksi junanvaunu tai linja-auton tietty osa. Säännökset kuljetustilojen asianmukaisuudesta olisivat lain 8 §:ssä.

Pykälän 9 kohdan määritelmän mukaisesti säilytystila olisi kuljetustilaa rajatumpi alue. Se olisi tietylle kuljetettavalle kuljetuksen tai sen keskeytyksen ajaksi osoitettu ja rajattavissa oleva tila. Kuljetuksenaikaisia säilytys-

tiloja ovat esimerkiksi junavaunun hytti ja linja-auton penkkirivi. Kuljetuksen ollessa keskeytyneenä säilytystilalla tarkoitetaan tilaa, jossa kuljetettava odottaa kuljetusta. Tällaisia tiloja ovat esimerkiksi vankilan matkaselli ja poliisivankilan selli. Tarkasti rajatulla säilytystilalla edesautetaan kuljetuksen häiriötöntä kulkua. Sen avulla voidaan myös estää esimerkiksi tutkinnallisista syistä erillään pidettävien kuljetettavien välinen tietojenvaihto. Lain 8 § sisältäisi säilytystilojen asianmukaisuuden edellytykset.

3 §. Kuljetuksen alkaminen ja päättyminen. Pykälän 1 momentissa todettaisiin kuljetuksen alkamisajankohta. Kuljetus alkaisi, kun kuljetettava siirtyy tai siirretään kuljetusvälineeseen taikka hänet sijoitetaan erilleen kuljetusvälineeseen siirtämistarkoituksessa. Kuljetuksen alkamisajankohtia olisivat siten esimerkiksi vangin siirtyminen autoon tai junaan. Myös kuljetettavan siirtäminen erilleen muista vangeista esimerkiksi vankilan käytävälle odottamaan kuljetusta merkitsisi sitä, että kuljetus alkaa. Kuljetuksen alkamista olisi myös se, kun vankilan tai poliisin säilytystilojen ulkopuolelle terveydenhuollon toimintayksikköön kuljetettava henkilö siirretään ambulanssiin.

Lain 3 §:n 2 momentin mukaan käynnissä oleva kuljetus keskeytyy, kun kuljetettava siirtyy tilapäisesti pois kulkuneuvosta esimerkiksi odottamaan jatkokuljetusta tai muuta kuljetuksen tavoitteen mukaista toimenpiteitä. Siten esimerkiksi vangin siirtyminen linja-autosta muun kuin sijoitusvankilansa matkaselliin odottamaan seuraavana päivänä junalla jatkuvaa kuljetustaan olisi kuljetuksen keskeytymistä. Eräs tyypillinen kuljetuksen keskeytymistilanne olisi myös se, kun vanki siirtyy kuljetusvälineenä toimineesta autosta tuomioistuimen säilytystiloihin odottamaan oman asiansa oikeuskäsittelyä. Keskeytymisestä ei kuitenkaan olisi kyse, jos pysähdysten syynä on tauon pitäminen.

Kuljetus päättyisi, kun kuljetettava saapuu määräpaikkaansa ja luovutetaan siellä vastaanottajalle. Tavanomainen kuljetuksen päättymistilanne on se, kun kuljetettava saapuu uuteen sijoitusvankilaansa tai kun poliisi tuo kuljetettavan suorittamaan vankeusrangaistusta vankilaan. Kuljetus päättyisi myös, kun kuljetettava palaa esimerkiksi tuomiois-

tuimeen suuntautuneelta kuljetukselta takaisin sijoitusvankilaansa, josta kuljetus alkoi.

4 §. Kuljetuksen kesto. Lain 4 §:n 1 momentti edellyttäisi, että kuljetus on suoritettava mahdollisimman joutuisasti. Käytännössä eräät Rikosseuraamuslaitoksen kuljetukset voivat kestää nykyisin aikataulunmukaista kuljetusta käyttämällä jopa yli viikon. Kuljetusten nopeuttamiseksi eri viranomaiset voisivat kehittää yhteistyökäytäntöjä, joissa otetaan huomioon esimerkiksi rautateitse hoidettavien vanginkuljetusten ennalta tiedetyt aikataulut.

Lain 4 §:n 2 momentti sisältäisi mahdollisuuden järjestää muutoin kohtuuttoman pitkäksi muodostuva kuljetus nopeampana kuljetuksena. Aina ei nimittäin voida pitää hyväksyttävänä sitä, että kuljetettava joutuu viettämään pitkän ajan väliaikaisissa ja olosuhteiltaan puutteellisissa tiloissa. Tällöin kuljetettavalla ei käytännössä ole myöskään toimintamahdollisuuksia. Esimerkiksi sairaan vangin yli viikon mittainen oleskelu kulkuneuvoissa ja väliaikaisissa majoitustiloissa ei ole kohtuullista. Tällaisten kovin pitkään kestävien kuljetuksien sijasta kuljetusviranomaisilla tulisi olla mahdollisuus järjestää kuljetus muuta kuin tavanomaista reittiä tai kuljetusvälinettä käyttäen. Tällaisen kuljetuksen muoto voisi olla esimerkiksi kuljetusviranomaisen ajoneuvolla ajettava yksittäinen kuljetus tai reittilentokoneella suoritettava kuljetus. Harkittaessa kuljetuksen kestoa ja sen järjestämistä tavanomaista järjestelyä nopeampana kuljetuksena voisi olla tarkoituksenmukaista ottaa huomioon myös vangin rangaistusajan suunnitelman mukaisen toiminnan turvaaminen. Toisin sanoen esimerkiksi intensiivisen päihdeohjelman toteutuksessa usean päivän mittainen keskeytys olisi hyvin haitallinen.

2 luku **Kuljetustehtävistä huolehtiminen**

5 §. Kuljetusviranomaisten tehtävänjako. Säännös vanginkuljetustehtävien jakautumisesta Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin kesken olisi nykyisen vanginkuljetusasetuksen 3 §:n mukainen. Ehdotetun lain 5 pykälän 1 momentissa säänneltäisiin yksityiskoh-

taisesti Rikosseuraamuslaitoksen vanginkuljetustehtävät. Säännöksen mukaan Rikosseuraamuslaitos hoitaisi toimintayksiköidensä väliset, toimintayksikkönsä tai vankivaunun väliset sekä vankivaununliikenteeseen liittyvät kuljetustehtävät. Rikosseuraamuslaitos huolehtisi myös toimintayksikössään olevan vangin kuljettamisesta toimintayksikön sijaintipaikkakunnan tuomioistuimeen. Toimintayksiköstä puhuttaessa tarkoitettaisiin siis myös Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikön sairaaloita ja muita toimipisteitä. Momentissa säädettäisiin erikseen vangin kuljettamisesta sairaalahoitoon. Tällaisestakin kuljettamisesta vastaisi Rikosseuraamuslaitos, paitsi jos on kyse kiireellisestä tai muuten erityisen vaativasta sairaankuljetuksesta, joka tapahtuu ambulanssilla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että rajavartiolaitos ja tullilaitos huolehtivat omaan toimintaansa liittyvästä vanginkuljetuksesta, ellei tehtävä kuulu 1 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitokselle. Tämä on jo nykyisin käytössä oleva menettelytapa, jota ei ole kirjattu vanginkuljetusta koskeviin säännöksiin. Esitutkintalaki ja pakkokeinolaki koskevat rajavartiolaitosta ja tullia, koska ne ovat esitutkintaviranomaisia. Näiden säädösten lisäksi hallinnonaloilla on omia esitutkinnan suorittamista koskevia erityissäännöksiä. Esimerkiksi rajavartiolaitoksen osalta säännökset rikosten selvittämisestä ja vapautensa menettäneen henkilön kohtelusta ovat rajavartiolain (578/2005) 6 ja 8 luvussa. Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 2 §:n virkaapuseränsä nojalla poliisi voi tapauskohtaisesti siirtää tullilaitoksen tai rajavartiolaitoksen toimintaan liittyvät vanginkuljetukset niiden itsensä hoidettaviksi. Nyt ehdotettu säännös ei siis merkitsisi Rikosseuraamuslaitoksen kuljetustehtävien siirtämistä rajavartiolaitokselle tai tullilaitokselle, elleivät ne sopisi tehtävän siirrosta lakiesityksen 6 §:n mukaisesti.

Rikosseuraamuslaitoksen, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen vanginkuljetusvastuun tultua edellä määritellyksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin poliisin vastuulle muu vanginkuljetus. Näin ollen poliisi huolehtisi muun muassa poliisivankilassa olevan tutkin-

tavangin kuljettamisesta terveydenhuoltopalveluihin, tuomioistuimeen tai vankivaunuun.

6 §. *Kuljetusviranomaisten tehtävänjaosta sopiminen.* Ehdotetussa 6 §:ssä säädettäisiin mahdollisuudesta sopia vanginkuljetustehtävien jakautumisesta toisin kuin mitä 5 §:ssä säädettäisiin. Rikosseuraamuslaitoksen osalta sopija olisi Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö, poliisin osalta poliisihallitus, rajavartiolaitoksen osalta rajavartiolaitoksen esikunta ja tullilaitoksen osalta tullihallitus. Erikseen sopimiselta edellytettäisiin, että sovittu järjestely olisi alueellisten tai paikallisten olosuhteiden taikka muiden erityisten syiden kannalta tarkoituksenmukaista. Rikosseuraamus- ja poliisiviranomaisten osalta vastaavansisältöinen erikseen sopimisen mahdollisuus on nykyisessä vanginkuljetusasetuksen 3 §:n 3 momentissa.

Ehdotetun pykälän ensimmäisen virkkeen mukainen erillissopimus vanginkuljetuksen työnjaosta koskisi melko pysyvinä pidettäviä työnjakojärjestelyjä. Lisäksi yksittäistapauksissa kuljetusviranomaiset voisivat tarkoituksenmukaisuussyistä hoitaa toistensa kuljetustehtäviä. Yksittäistapauksissa päätöksen kuljetustehtävän luovuttamisesta toiselle viranomaiselle tekisi se kuljetusviranomaisen toimintayksikkö, jonka hallussa kuljetettava on. Vastaavasti päätöksen yksittäisen kuljetustehtävän vastaanottamisesta tekisi se kuljetusviranomaisen toimintayksikkö, jonka tehtäväksi kuljetus annettaisiin. Toimintayksikön sisäinen päätösvalta määräytyisi viranomaisen työjärjestyksen mukaan.

3 luku **Kuljetusvälineet ja säilytystilat**

7 §. *Kuljetusvälineet.* Vanginkuljetuksessa käytettävien kuljetusvälineiden edellytettäisiin olevan vanginkuljetustehtäviin sopivia,

turvallisia ja tarpeellisin turvalaittein varustettuja. Tällöin korostuisivat tarpeen mukaan kuljetusvälineiden erityiset turvallisuusraaka-aineet ja –ratkaisut. Kuljetus tulisi voida suorittaa siten, että kuljetettavien, henkilökunnan ja muiden henkilöiden turvallisuus kyetään varmistamaan sekä kuljetuksen tarkoitus toteuttamaan. Kuljetusvälineiden tulisi rakenteiltaan olla sellaisia, että kuljetettavia on mahdollista valvoa asianmukaisesti esimerkiksi karkaamisten sekä kuljetettavien keskinäisen väkivallan ja tietojenvaihdon estämiseksi. Niin ikään turvallisuusratkaisuissa tulisi ottaa huomioon muun muassa se, että mahdollisissa onnettomuustilanteissa kuljetusvälineessä eristetty henkilö pääsee pois kuljetusvälineestä. Turvallisuusratkaisut voisivat vaihdella tapauksittain esimerkiksi siten, että karkaamisalttiiksi tiedetyn vaarallisen kuljetettavan kuljettamisessa turvallisuusvälineet ovat erittäin tiukat ja turvallisuusvälineet sen mukaiset. Toisaalta vanginkuljetus voidaan suorittaa myös yleisessä matkustajaliikenteessä olevaa kulkuneuvoa käyttäen, jos erityisiä turvallisuusjärjestelyjä ei tarvita tai ne kyetään toteuttamaan myös tällaisessa kulkuneuvossa riittävällä ja riittävästi varustetulla henkilöstöllä. Vanginkuljetukseen käytettävien kuljetusvälineiden tulisi täyttää paitsi juuri tämänluonteisten kuljetusten suorittamisen kannalta välttämättömät erityisvaatimukset myös yleiset liikenneturvallisuusvaatimukset. Näiden vaatimusten yhdistäminen on eräiltä osin ongelmallista, koska esimerkiksi sellaiset yleisen turvallisuuden kannalta tarpeelliset seikat kuin ajoneuvossa olevat hätätiet ja lasinsärkemisvasarat saattavat olla vanginkuljetuksen suorittamisen kannalta riskitekijöitä. Niin ikään erillisten ja ulkoa lukittavien tilojen yhteensovittuvuus yleisen turvallisuuden kanssa on ongelmallista.

Ehdotetun pykälän 2 momentti koskisi tilanteita, joissa vankia kuljetetaan yleisessä matkustajaliikenteessä käytettävässä kulkuneuvossa, kuten tavanomaisessa linjaliikenteessä olevassa linja-autossa tai reittiliikennettä liikennöivässä lentokoneessa. Säännös edellyttäisi, että kuljettava on tällöin mahdollisuuksien mukaan pidettävä erillään muista matkustajista. Erilläänpito tulisi kuitenkin toteuttaa siten, ettei se herätä aiheutonta huomiota.

8 §. Kuljetustilat ja säilytystilat. Ehdotetun lain 8 § sisältäisi säännökset kuljetus- ja säilytystilojen ulkoisista olosuhteista. Kuljetus- ja säilytystilat ovat väliaikaistiloja ja niiden olosuhteet väistämättä poikkeavat tavanomaisesta vankila-asumisen tasosta. Kuljetustiloja olisivat esimerkiksi junan vankivauunu tai henkilöauton takapenkki. Säilytystiloja olisivat esimerkiksi vankiloiden matkasellit ja tuomioistuinten tilat, joissa vangit odottavat oikeuskäsittelyn alkamista tai paluukyytiä. Tilojen väliaikaisesta luonteesta huolimatta niiden olisi täytettävä olosuhteiden ja varusteiden osalta tietyt perusvaatimukset. Tilojen tulisi olla siistit, tuuletetut ja riittävän lämpimät. Lisäksi niissä tulisi olla riittävä valaistus ja asianmukainen kalustus. Käytännössä läheskään kaikissa kuljetus- ja säilytystiloissa ei ole tilakohtaista peseytymismahdollisuutta eikä WC:tä. Ehdotetussa säännöksessä turvattaisiin kuljetettavan mahdollisuus päästä tarvittaessa peseytymään sekä sanititiloihin.

Kuljetettavan turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että hän pystyy saamaan kuljetus- ja säilytystilasta välittömästi yhteyden kuljetusta suorittavaan virkamieheen. Tämä yhteydenottomahdollisuus turvattaisiin 8 §:n 2 momentissa.

4 luku **Kuljetettavan kohtelu, olosuhteet ja oikeusasema**

9 §. Kohtelu ja olosuhteet. Vanginkuljetusasetusta tarkemmat säännökset kuljetusten käytännön järjestelyistä on nykyisin annettu oikeusministeriön antamalla vankivaunuohjesäännöllä sekä sisäasiainministeriön antamalla vanginkuljettajan ohjesäännöllä. Mainitut ohjesäännöt sisältävät säännökset muun

muassa vangin oikeuksista ja velvollisuuksista sekä vankien säilyttämisestä ja huollosta kuljetuksen aikana ja sen ollessa keskeytyneenä.

Kuljetettavaa tulee ehdotetun 9 §:n 1 momentin mukaan kohdella oikeudenmukaisesti ja hänen ihmisarvoaan kunnioittaen. Tämä edellyttää muun muassa asianmukaista käytöstä kuljetettavaa kohtaan. Kuljetettavaan kohdistettavien toimenpiteiden tulee olla lakiin perustuvia ja suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Kuljetettavan valvonnasta sekä hänen kohdistettavista turvaamistoimenpiteistä, kuten sitomisesta, olisivat säännökset 5 luvussa. Erikseen 9 §:n 1 momentissa todettaisiin kuljetuksen hienovaraisesta suoritamisesta eli kuljetus ei saa herättää enempää huomiota kuin sen toteuttamiseksi on välttämätöntä.

Ehdotetun 9 §:n 2 momentissa edellytettäisiin, että siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädettäisi, kuljetettavan kohteluun ja kuljetuksen aikaisten olosuhteiden järjestelyihin sovellettaisiin, mitä vankeuslaissa, tutkintavankeuslaissa tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään. Poikkeukset mainittujen lakien säännöksistä olisivat mahdollisia siltä osin kuin kuljetuksen erityiset olosuhteet edellyttävät.

10 §. Ravinto, vaatetus ja ulkoilu. Kuljetuksen aikana olisi huolehdittava kuljetettavan tarpeellisesta ruokahuollosta. Ravinnon tarpeellisuus riippuisi kuljetuksen ajankohdasta ja kestosta. Kuljetettavalle tulisi kuljetuksen aikana tarjota ruoka, jos kuljetus on siinä määrin pitkäkestoinen, ettei ruokailu ennen tai jälkeen kuljetuksen ole riittävä. Jos kuljetus ajoittuu siten, että kuljettava voi syödä lämpimän aterian ennen tai jälkeen kuljetuksen, kuljetuksen aikana tarjottaisiin riittävä eväsvarustus. Käytännössä kuljetuksen aikana tarvittavat lämpimät ateriat tarjotaan kuljetusreitillä varrella sijaitsevista vankiloista. Kuljetettavan mahdollisesti tarvitsessa erikoisruokavalio tulisi ottaa huomioon. Riittävään ravintoon kuuluisi myös puhdas ja raikas juomavesi. Kuljetuksen aikana tarjottavan ravinnon hankkimiskustannuksista vastaa kyseisestä kuljetuksesta vastuussa oleva viranomainen. Kuljetettavalle, jolla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta,

olisi annettava asianmukainen vaatetus. Vaatetus ei saisi olla esimerkiksi leimaava.

Ehdotetun 10 §:n 2 momentin mukaan kuljetuksen ollessa keskeytyneenä kuljetettavalle tulisi varata mahdollisuuksien mukaan tilaisuus ulkoilla tai harjoittaa muuta liikuntaa. Käytännössä ulkoilun ja liikuntamahdollisuuksien järjestäminen poikkeuksellisissa kuljetusolosuhteissa on monissa tapauksissa vaikeaa. Esimerkiksi tuomioistuinten tiloista ei ole mahdollista päästä ulkoilemaan, koska ulkoilun valvontaa ei voida järjestää. Sen sijaan jos kuljetettava on kuljetuksen keskeytyksen aikana vankilan matkasellissä, ulkoilu voi olla mahdollista järjestää.

Ehdotettu 14 § sisältäisi toimivaltasäännöksen, jonka nojalla päätösvalta kuljetettavan kuljetuksen aikaista ravintoa, vaatetusta ja ulkoilua koskevissa asioissa olisi kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaavalla virkamiehellä. Näitä virkamiehiä olisivat esimerkiksi vankilan matkaselliosaston rikosseuraamuskeskuksen tai osastosta vastuussa oleva vartija taikka kuljetuksesta vastaava poliisimies.

11 §. Terveystila. Ehdotettu pykälä edellyttäisi kuljetettavan terveydestä huolehtimista ja terveystilan seuraamista. Säännöksen edellyttämien toimenpiteiden arvioinnin osalta keskeisiä olisivat ennen kuljetuksen alkua esimerkiksi vankilan terveydenhuoltohenkilökunnalta saadut ohjeet. Antaessaan ohjeita terveydenhuoltohenkilökunta noudattaa alansa salassapitosääntönsä, mutta ne eivät estä antamasta yleispiirteisiä tietoja esimerkiksi välttämättömän lääkityksen antotavasta. Potilaan kirjallisella suostumuksella terveydenhuollon ammattihenkilö voisi antaa muitakin hänen terveystilansa koskevia, kuljetuksessa tarvittavia tietoja.

Kuljetettavan terveystilan seuraaminen tarkoittaisi tavanomaista tarkkailua, ei terveydenhuollollisten toimenpiteiden, kuten verenpaineen mittaamisen suorittamista. Sen sijaan esimerkiksi kuumeen mittaaminen voisi tulla kyseeseen, jos kuljetettava ilmoittaa olevansa tai muutoin on syytä epäillä hänen olevan kuumeinen. Jos kuljetettava on sairas tai sairastuu kuljetuksen aikana, hänelle tulee järjestää asianmukainen sairaanhoito. Kun kuljetettava viranomaisen tai virkamiehen vaihtuu kesken kuljetuksen, kuljetettavan tervey-

dentilaa koskevat tiedot ilmoitetaan uudelle kuljettajalle yleisten salassapitosääntösten sallimissa puitteissa.

Ehdotetun 14 §:n mukaan, jollei kuljetuksessa ole mukana terveydenhuollon ammattihenkilöä, kuljetettavan terveystilan seurannasta ja tarvittavaan sairaanhoitoon toimittamisesta päättäisi kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies.

12 §. Yhteydenpito. Ehdotettu pykälä sisältäisi säännökset kuljetettavan mahdollisuuksista olla yhteydessä kuljetusvälineen tai säilytystilan ulkopuolelle kuljetuksen tai sen keskeytyksen aikana. Koska kuljetukset pääsääntöisesti kestävät vain lyhyehkön ajan, tavanomaiset yhteydenpidot eivät yleensä olisi kuljetuksen kestäessä tarpeellisia. Näin ollen lähtökohtana olisi, että kuljetuksen aikana yhteydenpitoa ei tapahtuisi. Tätä ei kuitenkaan laissa erikseen kiellettäisi eikä yhteydenpidolle asetettaisi tarkkarajaisia edellytyksiä. Tarvittaessa yhteydenpito voitaisiin sallia myös kuljetuksen kestäessä. Tällainen tilanne voisi syntyä esimerkiksi, jos vangin kuljetukseen lähettäneen vankilan henkilökunnan tietoon tulee ilmoitus vangin lähiomaisten vakavasta sairastumisesta. Tällöin olisi perusteltua, että vanki voisi kuljetuksen yhteydessä olla puhelinyhteydessä omaisiinsa. Kuljetuspaikkakunnan ollessa lähellä sairaan omaisen sijaintipaikkaa voitaisiin poiketa ennakkoon suunnitellusta reitistä ja viedä kuljetettava tapaamaan sairaasta omaistaan.

Pykälän 1 momentin mukaan kuljetuksen ollessa keskeytyneenä kuljetettavalla olisi pääsääntöisesti samat kirjeitse ja puhelimitse toteutettavat yhteydenpitomahdollisuudet kuin mitä vankeuslaissa, tutkintavankeuslaissa ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään. Mainittujen säädösten mukaisia yhteydenpitomahdollisuuksia voitaisiin kuitenkin rajoittaa kuljetukseen liittyvien väliaikaisolosuhteiden asettamien rajoitusten vuoksi. Niin ikään lain nojalla asetetut yhteydenpitorajoitukset koskisivat myös kuljetuksen ja sen keskeytyksen aikaa.

Ehdotetun pykälän 2 momentin nojalla kuljetettavalla olisi tietyin edellytyksin myös mahdollisuus tavata vieraita keskeytyneenä olevan kuljetuksen aikana. Lähiomaisten tai muiden läheisten tapaaminen voisi toteutua

lievemmin edellytyksin kuin muiden vieraiden tapaaminen. Silti myös lähiomaisten ja muiden läheisten tapaaminen olisi näissä tilanteissa aina harkinnanvaraista ja kuljetusolosuhteista johtuen poikkeuksellista. Muiden kuin lähiomaisten ja muiden läheisten tapaaminen olisi mahdollista vain erityisestä syystä. Erityisen syyn arvioinnissa asian ratkaisevalle kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaavalle virkamiehelle jätettäisiin laaja harkintavalta. Erityinen syy voisi olla esimerkiksi tilanteessa, jossa vanki kuljetetaan tuomioistuimeen, joka sijaitsee lähellä vangin oikeusasioden hoitamisen kannalta tärkeää henkilöä eikä tapaamiselle olisi kuljetuksen aikatauluun liittyviä esteitä. Tapaamisen salliminen edellyttäisi aina sitä, että säilytysvarmuus ja säilytystilan toiminnot voitaisiin turvata, että tapaaminen ei vaarantaisi kuljetuksen tarkoituksen toteutumista eivätkä tutkinnalliset syyt estä tapaamista. Käytännössä tapaamisen sallimista koskevaan ratkaisuun vaikuttaisi myös se, miten pitkäaikaisesta kuljetuksen keskeytyksestä olisi kyse. Kuljetuksen ollessa keskeytyneenä pitkähkön ajan, kuten useita päiviä, kuljetettavan olosuhteet tulisi pyrkiä järjestämään samanlaisiksi kuin ne ovat vankilassa yleensä. Tapaamismahdollisuutta koskevaan ratkaisuun vaikuttaisi myös tapaamiseen käytävissä olevien tilojen valvomismahdollisuus eli jos tapaamista ei kyettäisi riittävästi valvomaan, tapaamista ei myönnettäisi. Esimerkiksi tuomioistuimen vankien odotustilassa ei ole mahdollista järjestää kuljetettavan ja hänen omaistensa tapaamista.

Säännöksen edellyttämän tarpeellisen valvonnan sisältö harkittaisiin tapauskohtaisesti. Myös valvomattomat tapaamiset voitaisiin tämän harkinnan perusteella sallia. Tällöin tarpeellinen valvonta muodostuisi ennen valvomatonta tapaamista ja sen jälkeen suoritettavista valvontatoimista. Vankilassa lain nojalla asetetut tapaamisrajoitukset, kuten tapaamiskiellot tai tapaamisten määrääminen erityisen valvotusti suoritettaviksi, koskisivat myös kuljetuksen ja sen keskeytyksen aikaa. Nyt ehdotettavassa laissa kuljetettavan tapaamismahdollisuudet olisivat jonkin verran eri tavoin määritellyt kuin tutkintavankeuslaissa ja vankeuslaissa, koska vanginkuljetuksessa sekä kuljetettavien että kuljetusvi-

ranomaisten piiri on laajempi kuin tutkintavankeuden toimeenpanossa ja vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa.

Ehdotetussa 12 §:n 2 momentissa olisi säännös myös kuljetettavan mahdollisuudesta poistua vartioituna tapaamaan sairaana olevaa lähiomaistaan tai muuta läheistään. Vartioitu poistuminen kuljetusvälineestä tai säilytystilasta voisi olla mahdollista myös muusta erittäin tärkeästä syystä. Tällainen poistuminen olisi aina harkinnanvaraista, joten kuljetettavalla ei olisi siihen subjektiivista oikeutta. Valvonnan astetta harkittaessa otettaisiin huomioon se, että säilytysvarmuus ja kuljetuksen tarkoitus on turvattava.

Kuljetettavan henkilön yhteydenpitomahdollisuudet kuljetusvälineen tai säilytystilan ulkopuolelle olisivat yhteneväiset siitä riippumatta, mikä viranomainen toimii kuljettajana. Kuljetusviranomaiset tulkitisivat esimerkiksi tutkinnallisiin syihin tai kuljetuksen olosuhteisiin liittyviä rajoituksia taikka tapaamiseen välttämättömyyteen liittyviä seikkoja yhdenmukaisesti. Tulkinta tapahtuisi ehdotetun vanginkuljetuslain sekä tutkintavankeuslain, vankeuslain ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain mukaisesti. Tärkeää olisi myös se, että yhteydenpitoa koskevat päätökset ja järjestelyt kirjataan yksityiskohtaisesti kuljetettavaa ja kuljetusta koskeviin asiakirjoihin. Esimerkiksi tapaamisjärjestelyjen yhdenmukaisuuden varmistamiseksi ja tarvittavan tiedonkulun turvaamiseksi tarvittaisiin nykyistä selkeämpää ohjeistusta tapaamisten myöntämisen edellytyksistä ja käytännön järjestämisestä sekä kuljetusviranomaisten tietojärjestelmien yhteensovittamista.

Ehdotettu 14 § sisältäisi toimivaltasäännöksen, jonka mukaan yhteydenpidosta säilytystilan tai kuljetustilan ulkopuolelle päättäisi lain 2 §:n 4 tai 5 kohdassa tarkoitettu kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies.

13 §. Esineiden ja rahojen hallussapito. Kuljetustilat ja säilytystilat ovat väliaikaistiloja, joissa kuljetettava ei viivy pitkiä aikoja. Näissä tiloissa ei voida kuljettaa eikä säilyttää suuria tavaramääriä. Tästä syystä esineiden hallussapito kuljetuksen ja sen keskeytyksen aikana olisi rajoitettua. Ehdotetun 13 §:n 1 momentin mukaan kuljetettava voisi

pitää kuljetuksen ja sen keskeytyksen aikana hallussaan välttämättömät henkilökohtaiset käyttöesineet sekä hygieniavälineet ja –aineet. Näidenkin tavaroiden hallussapito edellyttäisi kuitenkin, ettei siitä aiheudu haittaa järjestykselle tai turvallisuudelle. Esimerkiksi partaveitsen tai paloherkkien hygieniatuotteiden hallussapito voitaisiin turvallisuussyistä kieltää. Kuljetettava voisi pitää hallussaan muitakin kuin edellä mainittuja tavaroita, jos kuljetusvälineen olosuhteet, kuljetuksen kesto tai tarkoitus taikka säilytysvarmuus ei tätä estä.

Ehdotetun 13 §:n 2 momentin mukaan kuljetettava ei saisi kuljetuksen tai sen keskeytyksen aikana ottaa vastaan rahaa, aineita tai tavaroita ulkopuolisilta henkilöiltä. Tämä säännös on tarpeen muun muassa siksi, että kuljetuksen aikana omaisuutta tai saannon lainmukaisuutta ei voida tarkastaa asianmukaisesti. Erityisestä syystä raha-, aine- tai tavaralähetykset voitaisiin ottaa kuljetuksesta tai säilytystilasta vastaavan virkamiehen säilytettäväksi. Tällöin omaisuuden tarkastaminen voitaisiin suorittaa esimerkiksi vangin sijoitusvankilassa kuljetuksen päätyttyä. Eri-tyinen syy voisi olla esimerkiksi se, että kaukana vangin sijoitusvankilasta asuva vangin omainen haluaa toimittaa asuinpaikkaansa lähellä suoritettavan kuljetuksen mukana vangille tarkoitetun vaatelähetysten, jonka lähettäminen postitse tai kuljettaminen tapoamisen yhteydessä olisi hankalaa. Tällöinkin siis tavarain vastaanottaminen kuljetukseen olisi poikkeuksellista ja postitse lähettäminen pääsääntö, koska kuljetusvälineen tilat ovat rajalliset. Lisäksi tällöin esimerkiksi tavarain mahdollista rikkoontumista koskevat vastuukysymykset olisivat ongelmalliset, koska tavarain asianmukaisuutta ei yleensä voida kuljetustilanteessa asianmukaisesti tarkastaa ja kirjata.

Ehdotettu 14 § sisältäisi toimivaltasäännöksen. Sen mukaan esineiden ja omaisuuden hallussapidosta kuljetuksen ja sen keskeytyksen aikana päättäisi lain 2 §:n 4 tai 5 kohdassa tarkoitettu kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies.

14 §. Päätösvalta kuljetuksen aikana. Ehdotetun pykälän nojalla määräytyisi päätöksentekotoimivalta kuljetusta koskeissa asioissa. Kuljetettavan ravinnosta, vaatetukses-

ta, ulkoilusta, yhteydenpidosta kuljetustilan tai säilytystilan ulkopuolelle sekä esineiden ja rahojen hallussapidosta kuljetuksen aikana päättäisi lakiehdotuksen 2 §:n 4 tai 5 kohdassa tarkoitettu kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies. Jos kuljetuksessa ei ole mukana terveydenhuollon ammattihenkilöä, kuljetettavan terveydentilan seurannasta ja tarvittavaan sairaanhoitoon toimittamisesta päättäisi kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies. Pykälässä tarkoitettua päätöksentekotoimivaltaa käyttäviä virkamiehiä olisivat esimerkiksi vankilan matkaselliosaston rikosseuraamusesimies tai osastosta vastuussa oleva vartija taikka kuljetuksesta vastaava poliisimies.

Ehdotetun 2 momentin mukaisesti kuljetettavan kohtelua, olosuhteita ja oikeusasemaa koskeva muutoksenhaku määräytyisi vankeuslain 20 luvun, tutkintavankeuslain 15 luvun tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 17 luvun mukaisesti. Muutoksenhakumahdollisuus koskee esimerkiksi omaisuuden hallussapitoa, oman rahan käyttöä ja kirjeen tai postilähetysten pidättämistä. Vankeuslain ja tutkintavankeuslain mukaisesti tehdään oikaisuvaatimus aluejohtajalle ja valitus hallinto-oikeuteen. Poliisin toiminnan osalta valitus tehdään kihlakunnan poliisilaitoksen poliisipäällikölle ja valitus hallinto-oikeuteen.

5 luku **Valvonta ja turvaamistoimenpiteet**

15 §. Valvonta. Ehdotettu 15 § edellyttäisi kuljetettavan asianmukaista valvontaa, jotta kyetään turvaamaan kuljetuksen tarkoituksen toteutuminen ja estämään karkaaminen sekä säilyttämään järjestys ja turvallisuus. Valvonnan astetta harkitessaan viranomaisen tulisi ottaa huomioon kaikki tiedossa olevat kuljetettavaan, mahdollisiin muihin kuljetettaviin sekä kuljetusvälineen tai säilytystilan olosuhteisiin liittyvät seikat. Koska kuljetus- ja säilytystilat ovat väliaikaistiloja ja koska kuljetuksen yhteydessä siirrytään usein kuljetusvälineen ulkopuolelle, valvonta on erityisen vaativia tehtäviä. Valvontavastuu kuuluisi kuljetusviranomaiselle. Eri viranomaisten

välinen valvontavastuu olisi siten yksiselitteinen. Ongelmallisia tilanteita voisi kuitenkin syntyä silloin, kun kuljetettava karkaa taikka järjestys tai turvallisuus vaarantuu kuljetusviranomaisen luovuttaessa kuljetettavaa toiselle viranomaiselle. Vastuukysymykset näissä tapauksissa selvitettäisiin yksittäistapauksellisesti. Lähtökohtana olisi, että vastuu siirtyisi silloin, kun vastaanottava viranomaisen ilmoittaa luovuttavalle viranomaiselle otaneensa tehtävän vastaan.

Ehdotettu 20 § sisältäisi toimivaltasäännöksen. Sen mukaan kuljetettavan valvonnasta päättäisi lain 2 §:n 4 tai 5 kohdassa tarkoitettu kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies.

16 §. Sijoittaminen kuljetusvälineessä ja säilytystilassa. Ehdotetussa 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin kuljetettavien sijoittamisesta kuljetusvälineessä ja säilytystilassa. Kuljetettavan sijoittamisella tulisi turvata kuljetuksen häiriötön kulku. Kuljetuksen häiriöttömällä kululla tarkoitettaisiin paitsi karkaamisen estämistä sekä järjestyksen ja turvallisuuden säilyttämistä, myös mahdollisten tutkinnallisten syiden huomioon ottamista. Kuljetuksen häiriöttömän kulun turvaaminen saattaa edellyttää muun muassa sitä, että kuljetettava on pidettävä erillään muista kuljetettavista. Esimerkiksi keskenään vihamielisissä väleissä olevat kuljetettavat on kuljetuksen aikana pidettävä erillään toisistaan. Edelleen samassa oikeusasiassa syytettyinä tai todistajina toimivat kuljetettavat eivät yleensä saa päästä tutkinnallisista syistä kuljetuksen aikana keskusteluyhteyteen keskenään. Käytännössä erilläänpitomahdollisuudet ovat kuljetusvälineissä hyvin rajoitetut.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan erilaiset kuljetettavien ryhmät olisi mahdollisuuksien mukaan pidettävä erillään toisistaan. Tutkintavangit olisi mahdollisuuksien mukaan pidettävä kuljetuksen aikana erillään vankeusvangeista. Ehdotettu momentti sisältäisi myös eri sukupuolta olevien kuljetettavien sekä alle 18-vuotiaiden erilläänpitovaatimuksen. Nämäkin erilläänpitovaatimukset olisi toteutettava mahdollisuuksien mukaan. Kuljetus- ja osin myös säilytystilat ovat niin ahtaita sekä rakenteellisesti avoimia, ettei erilläänpitoa kyetä toteuttamaan nykytilanteessa täydellisesti. Samassa linja-

autokuljetuksessa saattaa olla alle ja yli 18-vuotiaita, sekä naisia että miehiä ja sekä tutkintavankeja että vankeusvankeja. Kaikkien eri ryhmien pitäminen toisistaan erillään ei ole käytännössä mahdollista.

Ehdotettu 20 § sisältäisi toimivaltasäännöksen, jonka mukaan kuljetettavan sijoittamisesta kuljetusvälineessä tai säilytystilassa päättäisi lain 2 §:n 4 tai 5 kohdassa tarkoitettu kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies.

17 §. Kuljetettavan ja kuljetettavan tapaa-
jan tarkastus. Ehdotettu 17 § edellyttäisi, että kuljetettava tarkastetaan, ennen kuin kuljetus aloitetaan. Perustellusta syystä, esimerkiksi aikataulun mukaisen vanginkuljetuksen ajasaan pysymisen turvaamiseksi tarkastus voitaisiin suorittaa myöhemminkin eli kuljetuksen jo alettua, jos tarkastus tällöin voisi tapahtua huomaamattomasti ja kuljetuksen turvallisuutta vaarantamatta. Kuljetettavan turvatarkastukseen, henkilöntarkastukseen, henkilönkatsastukseen ja omaisuuden poisottamiseen sekä kuljetettavan tapaa-

ajan tarkastamiseen sovellettaisiin vankeuslain, tutkintavankeuslain tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain säännöksiä. Kuljetettavan tarkastus olisi eritasoinen ja -luonteinen sen mukaan, minkälaista tarkastusta pidettäisiin kussakin yksittäistapauksessa asianmukaisena ja riittävänä. Tarkastus voisi olla turvatarkastus tai henkilöntarkastus sen mukaisin edellytyksin, mitä vankeuslaissa, tutkintavankeuslaissa ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään. Turvatarkastuksessa vanki voidaan tarkastaa metallinilmaisinta, muuta teknistä laitetta tai koulutettua koiraa käyttäen tai vaatteita tunnustelemalla taikka muulla vastaavalla tavalla. Henkilöntarkastus käsittää sen tutkimisen, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muutoin yllään. Vankeuslain ja tutkintavankeuslain mukaan vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos vankia epäillä luvattomien esineiden tai aineiden hallussa-pidosta tai henkilöntarkastus on tarpeen karkaamisen tai luvatta poistumisen ehkäisemiseksi, laitoksen järjestystä tai turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi, epäillyn järjestysrikkomuksen tutkimiseksi taikka vankilaan saapumisen tai palaamisen taikka valvomattoman tapaamisen yhteydessä. Vastaa-

vansisältöinen säännös on poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 9 luvun 4 §:ssä. Jos vankeuslain ja tutkintavankeuslain mukaiset henkilönkatsastuksen suorittamisen edellytykset täyttyvät, tarkastaminen voisi olla myös henkilönkatsastus. Vankeuslain 16 luvun 10 §:n 3 momentin ja tutkintavankeuslain 11 luvun 10 §:n 3 momentin mukaan henkilönkatsastuksesta päättää vankilan johtaja. Henkilönkatsastus käsittää kehon tarkastamisen, näytteen ottamisen tai muun kehoon kohdistuvan tutkimuksen. Lääketieteellistä asiantuntemusta vaativan toimenpiteen saa suorittaa ainoastaan lääkäri. Vangille voidaan tehdä rikoksen selvittämiseksi henkilönkatsastus, jos vankia todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta tai huumausaineen käyttörikoksesta.

Kuljetettavan asianmukainen tarkastus on kuljetuksen keskeinen turvallisuustekijä. Kuljetettavan viranomaisen ja virkamiehen on voitava luottaa siihen, että kuljetukseen tuotu vanki on tarkastettu tavalla, jossa kuljetettavan mahdollinen pakenemisen vaara, väkivaltaisuus tai muu kuljetuksen tarkoituksen vaarantava käytös on asianmukaisesti ennakoitu. Tämän korostamiseksi on tärkeää, että kun kuljetettava luovutetaan toiselle kuljetusviranomaiselle tai virkamiehelle, samalla ilmoitetaan, että hänet on asianmukaisesti tarkastettu. Ilmoituksen tulee sisältää myös tieto siitä, miten tarkastus on suoritettu.

Tarkastuksessa löydetty esineet ja aineet, joita kuljetettava ei ehdotetun lain 13 §:n mukaan saa pitää hallussaan kuljetuksen ja sen keskeytyksen aikana, otetaan tarkastuksen yhteydessä viranomaisen haltuun. Jos vanki on siirtymässä pysyvästi toiseen laitokseen, tämä omaisuus lähetetään hänen uuteen sijoituspaikkaansa. Jos vanki lähtee vain väliaikaisesti pois laitoksesta, poisotettu omaisuus jää hänen sijoituslaitokseensa. Jos poisotettu omaisuus on niin kutsuttua luvattonta omaisuutta, kuten luvattomia lääkeaineita, sen käsittelyssä noudatetaan vankeuslain ja tutkintavankeuslain säännöksiä.

Ehdotettu 17 § sisältäisi myös säännöksen kuljetettavan henkilön tapaajan tarkastamisesta. Säännöksessä viitattaisiin vankeuslakiin, tutkintavankeuslakiin ja poliisin säilyt-

tämien henkilöiden kohtelusta annettuun lakiin. Säännökset muun henkilön tarkastamisesta ovat vankeuslain 17 luvussa. Tutkintavankeuslaissa vastaavat säännökset ovat 12 luvussa. Lähtökohtana molemmissa laeissa on se, että laitokseen tuleva henkilö saadaan tarkastaa turvallisuuden ylläpitämiseksi, järjestyksen turvaamiseksi tai omaisuuden suojelemiseksi (turvatarkastus). Turvatarkastuksessa voidaan käyttää apuna metallinilmaisinta, muuta teknistä laitetta tai koulutettua koiraa. Jos on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisessa luovutetaan kiellettyjä aineita tai esineitä, tapaamisen ehdoksi voidaan asettaa se, että tapaaja suostuu henkilöntarkastukseen. Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa tapaajan henkilöntarkastusta koskeva säännös on 10 luvun 3 §:ssä.

Ehdotetussa 20 §:ssä olisivat myös 17 §:ssä tarkoitettu tarkastuksesta päättämistä koskevat toimivaltasäännökset. Niiden mukaan turvatarkastuksen ja henkilöntarkastuksen suorittamisesta sekä omaisuuden poisottamisesta kuljetuksen ja sen keskeytyksen aikana päättäisi lain 2 §:n 4 tai 5 kohdassa tarkoitettu kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies.

18 §. Kuljetusvälineiden ja säilytystilojen tarkastaminen. Vanginkuljetuksen häiriöttömän ja turvallisen sujumisen vuoksi on välttämätöntä, että kuljetusvälineet ja turvalaitteet toimivat moitteettomasti. Ehdotettu 18 § edellyttäisi, että välineiden ja laitteiden toimivuus tarkastetaan aina ennen kuljetuksen alkamista. Tämän säännöksen nojalla tulisi varmistaa, että esimerkiksi laite, jolla kuljetettava voi saada yhteyden kuljetusta suorittavaan virkamieheen, toimii asianmukaisesti. Niin ikään säilytystilat tulee tarkastaa sekä ennen kuljetettavan tuloa tiloihin että hänen poistuttuaan niistä. Tilojen tarkastajan tulee kiinnittää huomiota muun muassa siihen, ettei edellinen kuljetettava ole jättänyt tiloihin esineitä tai aineita. Myös tilojen varustuksen kunnossahoito tulee tarkastaa.

Ehdotetun lain 20 §:ssä olisi myös 18 §:ssä tarkoitettu tarkastuksesta päättämistä koskeva toimivaltasäännös. Sen mukaan kuljetusvälineiden ja säilytystilojen tarkastamisesta päättäisi lain 2 §:n 4 tai 5 kohdassa tarkoi-

tettu kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies.

19 §. Sitominen ja voimakeinojen käyttö. Kuljetettavan sitomisesta ja häneen kohdistettavien voimakeinojen käytössä sovellettaisiin vankeuslain, tutkintavankeuslain tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain säännöksiä.

Vankeuslain 18 luvussa, tutkintavankeuslain 13 luvussa ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 11 luvussa ovat säännökset turvaamistoimenpiteistä ja voimakeinoista. Sitominen on turvaamistoimenpide, johon voidaan turvautua vasta, jos kuljetuksen tarkoitusta tai järjestystä ja turvallisuutta ei kyettäisi turvaamaan lievemmillä keinoilla. Sitomiseen voitaisiin turvautua, jos se olisi tarpeen karkaamisen estämiseksi tai sellaisen väkivaltaisuuden estämiseksi tai hillitsemiseksi, jota ei saataisi estettyksi muilla keinoin. Lisäksi edellytettäisiin, että väkivaltaisuudesta voisi aiheutua vaaraa kuljetettavan itsensä tai muiden henkilöiden turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle. Edellä tarkoitettuina muina henkilöinä tulisivat kyseeseen lähinnä samassa kuljetusvälineessä tai säilytystilassa olevat muut kuljetettavat, kuljetusviranomaisen henkilökunta taikka paikalla olevat sivulliset henkilöt. Sitomista ei saisi jatkaa pidempään kuin on välttämätöntä. Siten sitomisen käyttö olisi rajoitettu siihen asti, kunnes tilanne olisi saatu rauhoitettua tai kun muut lievemmät keinot olisivat käytettävissä sitomisen sijasta. Väkivaltaisesti käyttäytyvä kuljetettava voitaisiin sitoa esimerkiksi siksi ajaksi, kunnes paikalle saadaan lisää henkilökuntaa, jonka jälkeen hänet voidaan rauhoittaa sitomista lievemmällä keinolla, kuten kiinnipitämisellä.

Vankeuslain 18 luvun 6 §:n ja tutkintavankeuslain 13 luvun 6 §:n mukaan Vankeinhoidolaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan myös vanginkuljetuksen aikana oikeus käyttää voimakeinoja, jos ne ovat tarpeen muun muassa karkaamisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi, kiinniottamiseksi tai rikoksen estämiseksi. Voimakeinojen on oltava tarpeellisia ja olosuhteisiin nähden puolustettavia. Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 15 luvussa on vastaavansisällöiset säännökset.

Ehdotetun lain 20 §:n mukaan jos asia ei siedä viivytystä, kuljetettavan sitomisesta ja häneen kohdistettavien voimakeinojen käytöstä päättäisi kuljetuksesta vastaava virkamies, säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies tai kuljetusta suorittava virkamies.

20 §. Valvontaa ja turvaamistoimenpiteitä koskeva päätöksentekotoimivalta. Ehdotetun pykälän nojalla määräytyisi päätöksentekotoimivalta valvontaa ja turvaamistoimenpiteitä koskevissa asioissa. Kuljetuksen aikana kuljetettavan valvonnasta, sijoittamisesta kuljetusvälineessä ja säilytystilassa, turvatarkastuksesta, henkilöntarkastuksesta sekä kuljetusvälineiden ja säilytystilojen tarkastamisesta päättäisi lakiehdotuksen 2 §:n 4 tai 5 kohdassa tarkoitettu kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies. Tässä tarkoitettua päätöksentekotoimivaltaa käyttäviä virkamiehiä olisivat esimerkiksi vankilan matkaselliosaston rikosseuraamuskesimies, osastosta vastuussa oleva vartija taikka kuljetuksesta vastaava poliisimies. Jos asia ei siedä viivytystä, kuljetettavan sitomisesta ja häneen kohdistettavien voimakeinojen käytöstä päättäisi kuljetuksesta vastaava virkamies, säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies tai kuljetusta suorittava virkamies. Tällainen tilanne voisi syntyä esimerkiksi, kun kuljetettava yhtäkkisesti alkaa käyttäytyä väkivaltaisesti tai on selkeästi lähdössä karkuun. Näissä tilanteissa on tärkeää ottaa huomioon suhteellisuusperiaate, toisin sanoen toimia niin, etteivät käytettävät voimakeinot ole epäsuhteessa esimerkiksi kuljetettavan tekemään vastarintaan.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaisesti valvontaa ja turvaamistoimenpiteitä koskevaan muutoksenhakuun sovellettaisiin vankeuslain 20 lukua, tutkintavankeuslain 15 lukua tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 17 lukua.

6 luku **Tarkemmat säännökset ja voimaantulo**

21 §. Tarkemmat säännökset. Ehdotettu 21 § sisältäisi valtuutuksen antaa tarkempia vanginkuljetusta koskevia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Asiat, joista valtioneuvoston asetuksen taseisia tarkempia sään-

nöksiä voitaisiin antaa, lueteltaisiin 21 §:n 1 momentissa. Nämä asiat olisivat lain 3 §:ssä säännelty kuljetuksen alkamis- ja päättymisajankohta, 4 §:n 2 momentissa tarkoitettun kuljetuksen suorittamisen edellytykset ja toteutustapa, 2 luvussa tarkoitettu kuljetusviranomaisten tehtävänjaosta sopiminen eri kuljetusviranomaisten kesken, 3 luvussa säännelty kuljetusvälineiden sekä säilytystilojen varustustaso ja olosuhteet sekä 4 luvussa säännelty kuljetettavan ruokahuollosta, vaatetus, ulkoilumahdollisuudet sekä terveydentilan seuraaminen.

Ehdotetun 2 momentin nojalla asianomainen ministeriö voisi antaa tarkentavia hallinnon sisäisiä määräyksiä kuljetuksen suorittamisesta. Asianomainen ministeriö olisi Rikosseuraamuslaitoksen osalta oikeusministeriö, poliisin ja rajavartiolaitoksen osalta sisäasiainministeriö sekä tullin osalta valtiovarainministeriö.

22 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan lokakuun 2011 alusta. Lailla kumottaisiin vankien kuljetuksesta annettu laki sekä tutkintavankeuslain 14 luku, joka koskee tutkintavangin kuljetusta. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin. Nämä toimet voisivat olla esimerkiksi kuljetusviranomaisten yhteistyösopimusneuvottelujen käymistä.

1.2 Tutkintavankeuslaki

3 luku Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

11 §. Tutkintavangin kuljetus. Vanginkuljetuksesta annettavan lakiesityksen 22 §:ssä ehdotetaan kumottavaksi tutkintavankeuslain 14 luku, joka koskee vanginkuljetusta. Tutkintavankeuslain 3 lukuun lisättäisiin viittaussäännöksen sisältävä pykälä, jonka mukaan tutkintavankien kuljettamisesta säädetään vanginkuljetuslaissa (/).

1.3 Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Vanginkuljetuksesta annettava lakiesitys koskisi vankeusvankeja ja tutkintavankeja. Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain säännökset vapautensa menettäneiden kuljettamisesta eivät siten enää koskisi vankeusvankeja ja tutkintavankeja. Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain soveltamissäännöksiin lisättäisiin viittaussäännöksen sisältävä virke, jonka mukaan vankeusvankien ja tutkintavankien kuljettamisesta säädetään vanginkuljetuslaissa (/).

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkempien säännösten antamisesta ehdotetaan säädettäväksi vanginkuljetuslain 21 §:ssä siten, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää lakia yksityiskohtaisemmin kuljetuksen alkamis- ja päättymisajankohdasta, muuta kuin tavanomaista reittiä ja kuljetusvälinettä käyttäen suoritettavan kuljetuksen edellytyksistä ja toteutustavasta, kuljetusviranomaisten tehtävänjaosta sopimisesta, kuljetusvälineiden sekä säilytystilojen varustasosta ja olosuhteista sekä kuljetettavan kohtelusta ja olosuhteista eräin osin. Asianomainen ministeriö voisi antaa asetuksella tarkemmat säännökset kuljetuksen suorittamisesta.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan lokakuun 2011 alusta. Mainittuun ajankohtaan mennessä kuljetusviranomaiset ehtisivät sopia keskinäisen yhteistyönsä yksityiskohdist.

Vanginkuljetuslailla kumottaisiin vankien kuljetuksesta annettu laki (220/1925) sekä tutkintavankeuslain (768/2005) 14 luku. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Uudistuksen tavoitteena on säätää asianmukaisesti lain tasolla kuljettavan tutkintavangin ja vankeusvagin asemasta ja kohtelusta sekä kuljetusviranomaisten toimivallan jaosta.

Uudistus ei merkitsisi merkittäviä muutoksia viranomaisten toimintaan, koska kyse olisi pääosin nykyisin noudatettujen käytäntöjen säätämisestä lailla. Lakiehdotus voitaneen käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Vanginkuljetuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Sovellettamisala

Tätä lakia sovelletaan vankeusvankien ja tutkintavankien vanginkuljetuksen järjestämiseen sekä viranomaisten välisiin tehtävänjakoihin, kuljetusvelvollisuuksiin, toimintavaltuuksiin ja vastuisiin.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *kuljetettavalla* 1 §:ssä tarkoitettua vankeusvankia tai tutkintavankia;

2) *vanginkuljetuksella* Rikosseuraamuslaitoksen, poliisin, rajavartiolaitoksen tai tullilaitoksen suorittamaa vankeusvankien ja tutkintavankien kuljettamista;

3) *kuljetusviranomaisella* Rikosseuraamuslaitosta, poliisia, rajavartiolaitosta ja tullilaitosta;

4) *kuljetuksesta vastaavalla virkamiehellä* kuljetusviranomaisen palveluksessa olevaa virkamiestä, joka on työjärjestyksellä tai erillisellä määräyksellä määrätty vastaamaan 2 kohdassa tarkoitetun kuljetuksen asianmukaisuudesta;

5) *säilytystilan valvonnasta vastaavalla virkamiehellä* kuljetusviranomaisen palveluksessa olevaa virkamiestä, joka on työjärjestyksellä tai erillisellä määräyksellä määrätty vastaamaan 9 kohdassa tarkoitetussa, kul-

jetuksen keskeytyksen aikaisessa tilassa tapahtuvan säilytyksen asianmukaisuudesta;

6) *kuljetusta suorittavalla virkamiehellä* kuljetusviranomaisen palveluksessa olevaa virkamiestä, joka on työjärjestyksellä tai erillisellä määräyksellä määrätty toimimaan 2 kohdassa tarkoitetun kuljetuksen kuljettajana tai vartijana;

7) *kuljetusvälineellä* kulkuneuvoa, jota käytetään edellä 1 kohdassa tarkoitetun henkilön kuljettamiseen;

8) *kuljetustilalla* kuljetettavien käyttöön kuljetusvälineessä varattua tilaa;

9) *säilytystilalla* kuljetettavien käyttöön varattua tilaa, johon kuljetettava sijoitetaan kuljetuksen aikana sen häiriöttömän kulun turvaamiseksi tai kuljetuksen ollessa keskeytyneenä.

3 §

Kuljetuksen alkaminen ja päätyminen

Kuljetus alkaa, kun kuljetettava siirtyy tai siirretään kuljetusvälineeseen taikka hänet sijoitetaan erilleen kuljetusvälineeseen siirtämistä varten.

Kuljetus keskeytyy, kun kuljetettava ennen määräpaikkaan saapumista siirtyy kulkuneuvosta tilapäiseen säilytyspaikkaan odottamaan jatkokuljetusta tai muuta kuljetuksen toteuttamiseksi tarpeellista toimenpidettä.

Kuljetus päättyy, kun kuljetettava luovutetaan vastaanottajalle määräpaikassa tai kun kuljetettava palaa siihen laitokseen, josta kuljetus alkoi.

4 §

Kuljetuksen kesto

Vankien kuljetuksen on tapahduttava mahdollisimman joutuisasti.

Jos kuljetus tavanomaista vanginkuljetusreittiä tai –välinettä käyttäen kestää kuljetuksen syy, kuljetusmatkan pituus tai kuljetettavan terveydentila huomioon ottaen kohtuuttoman kauan, kuljetukseen on käytettävä muuta reittiä tai välinettä.

2 luku

Kuljetustehtävistä huolehtiminen

5 §

Kuljetusviranomaisten tehtävänjako

Rikosseuraamuslaitos huolehtii toimintayksiköidensä välisestä, toimintayksikkönsä ja rautateiden vankivaunun tai vankivaunujen välisestä sekä vankivaunussa tapahtuvasta kuljetuksesta. Rikosseuraamuslaitos huolehtii kuljetuksesta myös, jos vanki on kuljetettava Rikosseuraamuslaitoksen toimintayksiköstä tuomioistuimeen siinä kunnassa, jossa Rikosseuraamuslaitoksen toimintayksikkö sijaitsee tai jos vanki siirretään Rikosseuraamuslaitoksen toimintayksiköstä sairaalahoitoon muussa kuin kiireellisessä kuljetuksessa.

Rajavartiolaitos ja tullilaitos huolehtivat omaan toimintaansa liittyvästä vankeusvankien ja tutkintavankien kuljettamisesta, jollei tehtävä kuulu 1 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitokselle.

Muusta kuin edellä Rikosseuraamuslaitoksen, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen tehtäväksi säädetystä vanginkuljetuksesta huolehtii poliisi.

6 §

Kuljetusviranomaisten tehtävänjaosta sopiminen

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallinto-yksikkö, poliisihallitus, rajavartiolaitoksen esikunta ja tullihallitus voivat sopia kuljetus-

viranomaisten välisestä tehtävänjaosta toisin kuin mitä 5 §:ssä säädetään, jos se on alueelliset tai paikalliset olosuhteet huomioon ottaen tai muista erityisistä syistä tarkoituksenmukaista. Lisäksi kuljetusviranomaiset voivat tarkoituksenmukaisuussyistä yksittäisissä tapauksissa poiketa tämän lain mukaisesta kuljetustehtävien jaosta.

3 luku

Kuljetusvälineet ja säilytystilat

7 §

Kuljetusvälineet

Kuljetuksessa on käytettävä tarkoitukseen sopivia, turvallisia ja tarpeellisin turvalaittein varustettuja kuljetusvälineitä.

Jos kuljetuksessa käytetään yleisessä matkustajaliikenteessä olevaa kulkuneuvoa, kuljetettava on pyrittävä pitämään erillään muista matkustajista.

8 §

Kuljetustilat ja säilytystilat

Kuljetus- ja säilytystilojen tulee olla siistejä, tuuletettuja, riittävän lämpimiä ja valaistuja sekä asianmukaisesti kalustettuja. Kuljetettavalla tulee olla mahdollisuus peseytymis- ja saniteettitilojen käyttöön.

Kuljetettavalla tulee olla mahdollisuus ilman aiheutonta viivytystä saada yhteys kuljetusta suorittavaan virkamieheen.

4 luku

Kuljetettavan kohtelu, olosuhteet ja oikeusasema

9 §

Kohtelu ja olosuhteet

Kuljetettavaa on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja hänen ihmisarvoaan kunnioittaen. Kuljetus ei saa herättää enempää huomiota

kuin kuljetuksen toteuttamiseksi on välttämätöntä.

Siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä, kuljetettavan kohteluun sekä kuljetuksen aikaisten olosuhteiden ja oikeusaseman järjestykseen sovelletaan, mitä vankeuslaissa (767/2005), tutkintavankeuslaissa (768/2005) tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa (841/2006) säädetään.

10 §

Ravinto, vaatetus ja ulkoilu

Kuljetettavan tarpeellisesta ruokahuollosta on huolehdittava. Kuljetettavalle, jolla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus kuljetuksen ajaksi.

Kuljetuksen ollessa keskeytyneenä kuljetettavalle on varattava mahdollisuuksien mukaan tilaisuus ulkoiluun tai muuhun liikuntaan.

11 §

Terveydentila

Kuljetettavan terveydestä on huolehdittava ja hänen terveydentilaansa on seurattava. Sairaalle tai kuljetuksen aikana sairastuneelle kuljetettavalle on järjestettävä asianmukainen sairaanhoito.

12 §

Yhteydenpito

Kuljetettavan kirjeenvaihtoon ja puhelimen käyttöön kuljetuksen ollessa keskeytyneenä sovelletaan vankeuslakia, tutkintavankeuslakia tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia, jolleivät kuljetukseen liittyvät olosuhteet tätä estä.

Kuljetuksen ollessa keskeytyneenä kuljetettavalle voidaan varata mahdollisuus tavata lähiomaisiaan ja muita läheisiään sekä erityisesti syystä vastaanottaa muitakin vieraita tarpeellisen valvonnan alaisena, jollei siitä ole vaaraa säilytysvarmuudelle, säilytystilan toiminnoille tai kuljetuksen tarkoituksen toteutumiselle eivätkä tutkinnalliset syyt sitä estä. Kuljetettavalle voidaan antaa lupa poistua säilytystilasta vartioituna tapaamaan sairaana olevaa lähiomaistaan taikka muuta läheistään tai muusta erittäin tärkeästä syystä.

13 §

Esineiden ja rahojen hallussapito

Kuljetettava saa pitää kuljetuksen aikana hallussaan välttämättömät henkilökohtaiset käyttöesineensä sekä henkilökohtaisen hygienian hoitoon tarvittavat välineet ja aineet, jollei siitä aiheudu haittaa järjestykselle tai turvallisuudelle. Kuljetettavan voidaan sallia pitää hallussaan kohtuullinen määrä muitakin esineitä, jolleivät kuljetusvälineen olosuhteet, kuljetusaika, kuljetuksen tarkoitus tai säilyttämisen varmuus ole siihen esteenä.

Kuljetettava ei saa kuljetuksen tai sen keskeytyksen aikana ottaa vastaan ulkopuolisilta henkilöiltä rahaa, aineita tai esineitä. Kuljetettavalle osoitetut raha-, aine- tai tavaralähetykset voidaan ottaa kuljetuksesta tai säilytystilasta vastaavan virkamiehen säilytettäväksi, jos siihen on erityinen syy.

14 §

Päätösvalta kuljetuksen aikana

Kuljetuksen aikana kuljetettavan ravinnosta, vaatetuksesta, ulkoilusta, yhteydenpidosta kuljetustilan tai säilytystilan ulkopuolelle sekä esineiden ja rahojen hallussapidosta päättää kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies. Jos kuljetuksessa ei ole mukana terveydenhuollon ammattihenkilöä, kuljetettavan terveydentilan seurannasta ja tarvittavaan sairaanhoitoon toimittamisesta päättää kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua päätöstä koskevaan muutoksenhakuun sovelletaan vankeuslain 20 lukua, tutkintavankeuslain 15 lukua tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 17 lukua.

5 luku

Valvonta ja turvaamistoimenpiteet

15 §

Valvonta

Kuljetusviranomaisen on valvottava kuljettavaa kuljetuksen tarkoituksen turvaamiseksi, karkaamisen estämiseksi sekä järjestyksen ja turvallisuuden säilyttämiseksi.

16 §

Sijoittaminen kuljetusvälineessä ja säilytystilassa

Kuljetettava on sijoitettava kuljetusvälineessä ja säilytystilassa siten, että kuljetuksen häiriötön kulku voidaan turvata.

Tutkintavangit tulee mahdollisuuksien mukaan pitää erillään vankeusvangeista. Alle 18-vuotias kuljetettava on pidettävä erillään aikuisista kuljetettavista, jollei hänen etunsa muuta vaadi. Miehet ja naiset on mahdollisuuksien mukaan pidettävä erillään.

17 §

Kuljetettavan ja kuljetettavan tapaaajan tarkastus

Kuljetettava on tarkastettava ennen kuljetuksen alkamista. Tarkastus voidaan toimittaa myöhemminkin, jos siihen on perusteltua syytä. Kuljetettavan turvatarkastukseen, henkilöntarkastukseen, henkilönkatsastukseen ja omaisuuden poisottamiseen sekä kuljetettavan tapaaajan tarkastamiseen sovelletaan vankeuslakia, tutkintavankeuslakia tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia.

18 §

Kuljetusvälineiden ja säilytystilojen tarkastaminen

Kuljetusvälineet ja turvalaitteet on tarkastettava ennen kuljetusta. Säilytystilat on tarkastettava ennen kuljetettavan siirtymistä tai siirtämistä tiloihin ja sen jälkeen, kun hän on siirtynyt sieltä pois.

19 §

Sitominen ja voimakeinojen käyttö

Kuljetettavan sitomiseen ja häneen kohdistettavien voimakeinojen käyttöön sovelletaan vankeuslakia, tutkintavankeuslakia tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia.

20 §

Valvontaa ja turvaamistoimenpiteitä koskeva päätöksentekotoimivalta

Kuljetuksen aikana kuljetettavan valvonnasta, sijoittamisesta kuljetusvälineessä ja säilytystilassa, turvatarkastuksesta, henkilöntarkastuksesta sekä kuljetusvälineiden ja säilytystilojen tarkastamisesta päättää kuljetuksesta tai säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies. Jos asia ei siedä viivytystä, kuljetettavan sitomisesta ja häneen kohdistettavien voimakeinojen käytöstä päättää kuljetuksesta vastaava virkamies, säilytystilan valvonnasta vastaava virkamies tai kuljetusta suorittava virkamies.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua päätöstä koskevaan muutoksenhakuun sovelletaan vankeuslain 20 lukua, tutkintavankeuslain 15 lukua tai poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 17 lukua.

6 luku

Tarkemmat säännökset ja voimaantulo

21 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 3 §:ssä tarkoitettua kuljetuksen alkamis- ja päättymisajankohdasta;
- 2) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua kuljetuksen suorittamisesta muuta kuin tavanomaista reittiä tai välinettä käyttäen;
- 3) 2 luvussa tarkoitettua kuljetusviranomaisten tehtävänjaosta sopimisesta;
- 4) 3 luvussa tarkoitettua kuljetusvälineiden, kuljetustilojen ja säilytystilojen varustuksesta ja olosuhteista;

5) 9 – 11 §:ssä tarkoitettua kuljetettavan ruokahuollosta, vaatetuksesta, ulkoilumahdollisuuksista sekä terveydentilan seuraamisesta.

Tarkemmat säännökset kuljetuksen suorittamisesta annetaan asianomaisen ministeriön asetuksella.

22 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

. Tällä lailla kumotaan vankien kuljetuksesta annettu laki (220/1925) sekä tutkintavankeuslain (768/2005) 14 luku.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki**tutkintavankeuslain 3 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tutkintavankeuslain (768/2005) 3 lukuun uusi 11 § seuraavasti:

3 luku

**Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja
siirtäminen**

11 §

Tutkintavangin kuljetus

Tutkintavangin kuljettamisesta säädetään
vanginkuljetuslaissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki**poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 1 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 1 luvun 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

—————
Lakia sovelletaan vapauden menetyksen syy huomioon ottaen poliisin säilytettävänä muuten kuin tutkintavankeuden, pidättämisen tai kiinni ottamisen perusteella olevan kohteluun, jollei muualla laissa toisin säädetä. Vankeusvangin ja tutkintavangin kuljettamisesta säädetään vanginkuljetuslaissa (/).
—————

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
—————

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 2010

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**

Oikeusministeri Tuija Brax

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

tutkintavankeuslain 3 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tutkintavankeuslain (768/2005) 3 lukuun uusi 11 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

**Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja
siirtäminen**

11 §

Tutkintavangin kuljetus

*Tutkintavangin kuljettamisesta säädetään
vanginkuljetuslaissa (/).*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

2.

Laki**poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 1 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 1 luvun 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

 Lakia sovelletaan vapauden menetyksen syy huomioon ottaen poliisin säilytettävänä muuten kuin tutkintavankeuden, pidättämisen tai kiinni ottamisen perusteella olevan kohteluun, jolloin muualla laissa toisin säädetä.

 Lakia sovelletaan vapauden menetyksen syy huomioon ottaen poliisin säilytettävänä muuten kuin tutkintavankeuden, pidättämisen tai kiinni ottamisen perusteella olevan kohteluun, jollei muualla laissa toisin säädetä. *Vankeusvangin ja tutkintavangin kuljettamisesta säädetään vanginkuljetuslaissa (/).*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
